



JURIDISKA FAKULTETEN

VID LUNDS UNIVERSITET

Elsa Erichs

Myndigheters hantering av skyddade person-
uppgifter i förhållande till artikel 3 i
Europakonventionen

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet

30 högskolepoäng

Handledare: Linnea Wegerstad

Termin: HT 2023

Innehåll

Summary	5
Sammanfattning	6
Förord.....	7
Förkortningar.....	8
1 Inledning	9
1.1 Bakgrund	9
1.2 Problemformulering	9
1.3 Syfte och frågeställningar.....	10
1.4 Metod och material.....	11
1.5 Teoretiska perspektiv.....	13
1.6 Avgränsningar	13
1.7 Terminologi och begreppsdefinitioner	14
1.8 Forskningsläge.....	15
1.9 Disposition.....	15
2 Offentlighetsprincipen	17
2.1 Bakgrund och syfte.....	17
2.2 Definitionen av en allmän handling	17
2.3 Handlingsbegreppet.....	18
2.3.1 Upprättad handling.....	18
2.3.2 Inkommen handling	18
2.4 Förvaras hos en myndighet.....	19
2.5 Undantag.....	19
2.6 Handlingsoffentligheten – inte en absolut rättighet.....	19
3 Skyddade personuppgifter	21
3.1 Sekretessmarkering och skyddad folkbokföring	21
3.1.1 Sekretessmarkering	22
3.1.2 Skyddad folkbokföring.....	23
3.2 Fingerade personuppgifter.....	24
3.3 Generell sekretess för hotade och förföljda personer	25
3.4 Praktiska rutiner vid skyddade uppgifter.....	25
3.4.1 Interna rutiner	26
3.4.2 Utbildning för anställda.....	26
3.4.3 Rutiner och åtgärder vid läckage av personuppgifter	26
3.4.4 Ansvar och uppdatering av rutiner	26
4 Europakonventionen	27
4.1 Bakgrund	27

4.2	Europakonventionens ställning som rättskälla i Sverige.....	27
4.3	Skyldigheter enligt konventionen.....	28
4.4	Artikel 3 i Europakonventionen	28
4.4.1	Begreppstolkning	28
4.4.2	Omänsklig behandling	29
4.5	Positiva förpliktelser.....	30
4.6	Att pröva ett fall i Europadomstolen	31
4.7	En enhetlig skydds nivå.....	31
5	Rättspraxis från Europadomstolen.....	32
5.1	Introduktion	32
5.2	Våld i nära relation	32
6	Svenska myndigheters hantering av skyddade personuppgifter.....	35
6.1	Hantering och rutiner hos myndigheterna	35
6.2	Skyddade personuppgifter i praktiken.....	36
6.3	Godtycklig handläggning	36
6.4	Att inte bli betrodd.....	37
6.5	Postförmedling som inte fungerar	37
6.6	Upplevda känslor av stress, ångest och rädsla.....	37
6.7	Fara för liv och hälsa	38
6.7.1	Mord eller mordförsök	38
6.8	Ofrivillig isolering	39
6.9	En bristfällig hantering.....	39
7	Kan svenska myndigheters hantering innebära omänsklig behandling?	41
7.1	Inledning.....	41
7.2	Att leva med skyddade personuppgifter	41
7.3	Skyldigheter enligt Europakonventionen	42
7.4	Svenska erfarenheter i jämförelse med Europadomstolens praxis	42
7.5	Myndigheternas handlingsplaner.....	44
7.6	Positiva förpliktelser i förhållande till svenska myndigheters hantering	44
7.7	Sammanfattande slutsatser och diskussion.....	45
7.8	Förslag på förbättring utifrån skyddets utformning och myndigheters hantering	46
7.8.1	Tillämpa fingerade personuppgifter i större utsträckning	46
7.8.2	Kunskapshöjande insatser	46
7.8.3	Inför grundläggande riktlinjer och rutiner.....	47
7.8.4	Inrätta en nationell plattform.....	47

7.8.5	Tillsätt särskilda kontaktpersoner	47
7.8.6	Inför skyddshandläggare hos myndigheter som hanterar skyddade personuppgifter	47
7.8.7	Erbjud långsiktigt stöd	47
7.9	Framtida forskning	48
	Källförteckning	49
	Rättsfallsförteckning	52

Summary

Individuals who are subject to threats, or if there are specific reasons to believe that they may be subjected to crime, or are victims of serious crime, may receive protected identity. There are three different kinds of protected identity: confidentiality marking, protected population register data and new identity details, where the first two types are the most prevalent. The majority of those living with the most common types of protection in Sweden are women in need of protection against a violent former partner. For those who do not have protected personal identity, personal data is generally public in accordance with the principle of public access of information. This principle has a central role in the Swedish legal system and entails that everyone has the right to insight and access to information provided by state authorities. However, the right to access public documents can be restricted through legislation.

Article 3 of the European Convention on Human Rights (ECHR) stipulates, among other things, that no one shall be subjected to inhuman treatment. The article is one of the fundamental rights arising from the ECHR and constitutes a negative obligation for the member states, which may not directly or indirectly subject anyone to inhuman treatment. Article 3 also entails positive obligations; a state shall actively act to ensure that individuals enjoy the rights from the article. In the thesis, jurisprudence from the European Court of Human Rights is compared with the treatment of individuals with protected personal information by Swedish authorities to ascertain whether such treatment could constitute a violation of Article 3.

The thesis suggests that women, who either have or have had protected identity due to a violent partner, experience similar deficiencies and issues with authorities regarding the administration of the protection or any other matter where protected identities are involved. Women have had their information leaked by authorities, and many have been forced to relocate as a result. Additionally, inadequate administration by authorities may affect economic and social conditions, create feelings of worry, stress or anxiety, endanger life and health, or lead to involuntary isolation from society.

Overall, this thesis provides a broader understanding of how the protection is structured, examines whether individuals living with protected information may potentially constitute a violation of Article 3, and how deficiencies in administration within Swedish authorities can be countered by proposing future measures.

Sammanfattning

Den som är utsatt för hot eller om det föreligger särskilda skäl att anta att man kan bli utsatt för brott eller är utsatt för allvarlig brottslighet, kan få skyddade personuppgifter. Det finns tre olika former av skyddade personuppgifter: sekretessmarkering, skyddad folkbokföring och fingerade personuppgifter, varav de två första är vanligast. Den största delen av de som lever med någon form av skyddade personuppgifter i Sverige är kvinnor som behöver gömma sig för en våldsam tidigare partner. För den som inte har skyddade personuppgifter är personuppgifter i regel offentliga i enlighet med offentlighetsprincipen. Principen har en central roll i den svenska rättsordningen och innebär att var och en har rätt till insyn och tillgång till information som tillhandahålls inom myndigheter. Den generella huvudregeln är att allmänna handlingar är offentliga, vilket kan begränsas genom sekretess.

Artikel 3 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) stadgar bland annat att ingen ska utsättas för omänsklig behandling. Artikeln är en av de fundamentala rättigheterna i konventionen och utgör en negativ förpliktelse för medlemsstaterna, som varken direkt eller indirekt får utsätta någon för omänsklig behandling. Av artikeln följer även positiva förpliktelser, en stat ska aktivt handla för att tillgodose enskilda individer åtnjutande av de rättigheter som följer av artikeln. I uppsatsen jämförs rättspraxis från Europadomstolen med svenska myndigheters behandling av personer med skyddade personuppgifter för att utröna huruvida behandlingen skulle kunna utgöra en kränkning av artikel 3.

I uppsatsen konstateras att kvinnor som antingen har eller har haft skyddade personuppgifter till följd av våld i nära relation, upplever liknande brister och problematik med myndigheter beträffande administrationen eller övrig hantering av skyddet. Uppgifter tillhörande personer som har skyddade uppgifter har röjts av myndigheter och många har tvingats flytta till en annan ort som följd av detta. Dessutom kan bristerna påverka den skyddades ekonomiska och sociala förhållanden eller skapa känslor av oro, stress och ångest samt utgöra en fara för liv och hälsa och ofrivillig isolering från samhället.

Sammantaget ger uppsatsen en bredare förståelse för hur skyddet fungerar i praktiken och huruvida behandlingen av personer som lever med skyddade personuppgifter kan utgöra en kränkning av artikel 3 i Europakonventionen. I uppsatsen ges även förslag på åtgärder för att motverka brister i hanteringen samt förslag på framtida forskning.

Förord

Med det här arbetet avslutar jag efter 4,5 år mina studier på juristprogrammet vid Lunds universitet.

Först och främst vill jag tacka min handledare Linnea Wegerstad som har peppat mig och bidragit med värdefulla råd.

Jag vill också tacka min familj som alltid har trott på mig och funnits där när jag tvivlat på mig själv. Tack för ert ovärderliga stöd.

Slutligen vill jag tacka mina vänner som gjort min studietid både enklare och roligare.

Elsa Erichs

Förkortningar

BrB	Brottsbalken
Europakonventionen	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
Europadomstolen	Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna
FOL	Folkbokföringslagen
JO	Justitieombudsmannen
JT	Juridisk Tidskrift
Kap.	Kapitel
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
OSL	Offentlighets- och sekretesslagen
Prop.	Proposition
RF	Regeringsformen
SOU	Statens Offentliga Utredningar
St.	Stycke
SvJT	Svensk juristtidning
TF	Tryckfrihetsförordningen
YGL	Yttrandefrihetsgrundlagen

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Ibland uppmärksammas personer som lever med skyddade personuppgifter i media, vars uppgifter blivit röjda¹ av myndigheter eller privata aktörer. I reportagen lyfts inte sällan konsekvenserna till följd av röjningen. De har bland annat utsatts för misshandel, hot, blivit förföljda eller blivit mördade av den som skyddet haft i syfte att beskydda dem från. Utöver de allvarliga konsekvenser som kan följa av att bli röjd, vittnar personer som lever med skyddade personuppgifter om att deras vardag och vardagsliv blivit mer komplicerat efter de fått skyddet och att det förväntade stödet från myndigheter är bristfälligt eller uteblir.

I Sverige ansvarar Skatteverket och Polismyndigheten för handläggning och tilldelning av skyddade personuppgifter. Valet av myndighet för ansökan beror på sökandens behov. Personer som lever med skyddade uppgifter kommer även ofta i kontakt med andra myndigheter som har viktiga roller i statens arbete med att upprätthålla skyddet, myndigheter som också hjälper till med administrationen av skyddet och erbjuder stöd och vägledning. Trots att myndigheterna har interna rutiner och regler att följa vid handläggning, visar bland annat en studie genomförd av Jämställdhetsmyndigheten att det förekommer stora brister vid hanteringen och handläggningen av skyddade personuppgifter, brister som bland annat medför att skyddade uppgifter röjs.²

Antalet personer som lever med skyddade personuppgifter ökar för varje år som går. Under 2023 levde ungefär 28 000 personer med skyddade uppgifter, en fördubbling på cirka tio år.³ Av de som har de två vanligaste typerna av skydd, sekretessmarkering och skyddad folkbokföring, utgör cirka 59 procent kvinnor.⁴

1.2 Problemformulering

I Sverige kan var och en ta del av allmänna handlingar i enlighet med offentlighetsprincipen som har en central roll i den svenska rättsordningen. För att göra avsteg från offentlighetsprincipen krävs stöd i lag, vilket regleras i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400, OSL). Lagen hänvisar vid behov till andra särskilda lagar för att säkerställa att sekretessen upprätthålls rättssäkert även vid komplicerade situationer. Regleringen beträffande skyddade personuppgifter anses vara av särskilt komplicerad art och regleras i två

¹ I Jämställdhetsmyndighetens rapport definieras röjd som ”information om kvinnans nya namn, hemort och omständigheter kom fram till personer som inte skulle ha den och som hade kunnat sprida den vidare.” s. 39.

² Jämställdhetsmyndigheten, 86 gömda kvinnor och deras 128 barn.

³ Skatteverket, Att leva med skyddade personuppgifter – Resultat från Skatteverkets enkätstudie s. 5.

⁴ Jämställdhetsmyndigheten, Skyddade personuppgifter – oskyddade personer s. 19.

specifika lagar: folkbokföringslagen (1991:481, FOL) samt lag (1991:483) om fingerade personuppgifter.

Trots omfattande reglering förekommer brister i myndigheternas hantering av personer med skyddade uppgifter. Bristerna resulterar i betydande svårigheter för de individer som berörs, särskilt beträffande deras säkerhet och möjlighet att leva ett förhållandevis tryggt liv.

Det är i regel Skatteverket som har första kontakten vid ansökan om skyddade personuppgifter. När Skatteverket beviljat sökanden skyddade uppgifter syns skyddet i andra myndigheters och organisationers respektive databaser också, men varje enskild myndighet ansvarar för den interna hanteringen av skyddade personuppgifter.⁵ Eftersom det mellan myndigheterna saknas en gemensam handlingsplan eller rutin vid hanteringen av personuppgifter är det inte osannolikt att risk för röjning uppstår, dels inom myndigheter, dels myndigheter emellan.

Att myndigheter röjer skyddade personuppgifter kan leda till förödande konsekvenser. I värsta fall kan det innebära fara för liv och hälsa för den som lever skyddad. I andra fall kan det medföra konstant oro och svårigheter att leva ett förhållandevis vanligt liv, eftersom många som lever skyddade upplever känslor av oro och ångest över att deras uppgifter ska röjas och att de sedermera hittas.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur myndigheters hantering av personer som har sökt eller fått skyddade personuppgifter eller på annat sätt sökt skydd hos myndigheterna till följd av hot, hot om våld, förföljelse av en person i sin närhet eller våld i nära relation fungerar i praktiken. Utifrån det syftar uppsatsen till att med ett bredare perspektiv utröna vilka konsekvenser bristfällig hantering av skyddade personuppgifter kan få och huruvida det kan innebära omänsklig behandling i enlighet med artikel 3 i Europakonventionen.

För att på bästa sätt uppnå syftet har två frågeställningar valts ut, med särskilt fokus på uppsatsens andra frågeställning:

- Hur är det svenska skyddet för personer med skyddade personuppgifter utformat idag?
- Kan samhällets stöd och skydd för personer med skyddade personuppgifter innehålla brister som kan innebära omänsklig behandling enligt artikel 3 Europakonventionen?

⁵ Skatteverket, Skyddade personuppgifter.

1.4 Metod och material

Uppsatsen har två huvudsakliga syften, att (1) undersöka hur den svenska regeringen ser ut och (2) utröna huruvida Sveriges behandling av personer med skyddade uppgifter kan utgöra omänsklig behandling. För att besvara uppsatsens frågeställningar kommer rättsdogmatisk och empirisk metod tillämpas.

Enligt den rättsdogmatiska metoden fastställs gällande rätt genom ledning av rättskällorna som härleds ur rättskällevärdet: lagtext, förarbeten, rättspraxis samt doktrin. Metoden tillämpas i uppsatsen genom att analysera de olika rättskällorna och återge innehållet i gällande rätt. Enligt Kleineman är den rättsdogmatiska metoden ett sätt att söka svar på ett rättsligt problem genom att använda de allmänt accepterade rättskällorna i enlighet med rättskällevärdet.⁶ Vad som anses rymmas inom den rättsdogmatiska metoden är inte helt klarlagt inom forskningen. Enligt Jareborg blir rättsdogmatiken utan mening om man inte beaktar det som sker utanför domstolarna och dess normativa system. Jareborg menar vidare att rättsdogmatiken rekonstruerar rättssystemets normativa verklighet, men att forskning kan gå utanför ramarna för gällande rätt med syfte att nyansera rättsdogmatisk argumentation och finna nya svar och lösningar.⁷ Lagar och rättspraxis från prejudikatinstanserna erkänns ofta formell auktoritet. Lagförarbeten brukar också tillmätas formell auktoritet, medan rättspraxis från Europeiska domstolen för den mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) och doktrin härleder sin auktoritet ur logiken och styrkan från de argument som kommer från dem. Att använda doktrin möjliggör således en bredare översyn över det aktuella rättsområdet. Doktrin tillämpas mer som komplement och medför inte någon förändring beträffande resterande rättskällors beskrivning av gällande rätt.⁸ I uppsatsen används främst lagtext, förarbeten och rättspraxis och doktrin tillämpas som ett stöd för att argumentera och förstå gällande rätt.

För att få en tydligare förståelse för artikel 3 och Europakonventionen har Hans Danelius bok om mänskliga rättigheter i europeisk praxis och Iain Camerons bok om Europakonventionen varit särskilt betydelsefulla. Litteraturen har också kompletterat den rättspraxis som tas upp i uppsatsen för att förstå tillämpningsområdet för artikel 3. Rättspraxis som används för att förstå artikel 3 kommer från Europadomstolen, som kompletterar den mer allmänt skrivna Europakonventionen.⁹

För att förstå regleringen kring skyddade personuppgifter och skyddet i praktiken har utredningar, rapporter och studier använts som komplement. Av särskild betydelse är Jämställdhetsmyndighetens rapport *86 gömda kvinnor och deras 128 barn samt G(l)ömda – en studie om kvinnor och barn med skyddade personuppgifter*. Dessa belyser praktiska erfarenheter, svårigheter och brister

⁶ Kleineman (2018) s. 21 ff.

⁷ Jareborg (2004) s. 4 ff.

⁸ Kleineman (2018) s. 28–33.

⁹ Amos (2021) s. 12 ff.

i skyddet utifrån intervjuer med personer som har eller har haft skyddade personuppgifter. Frågan om skyddets utformning har bland annat behandlats i Prop. 2017/18:145 *‘Ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen’* samt SOU 2008:81 *‘Stalking – ett allvarligt brott’* som också belyser problematiken med de olika skyddsformerna och som tillämpats för en bredare förståelse för utmaningar och utvecklingen av skyddsformerna.

För att på ett så fullständigt sätt som möjligt besvara uppsatsens frågeställningar tillämpades också en empirisk metod i form av en intervjustudie. Materialet från studien har analyserats och jämförts med hur skyddet ser ut i praktiken. Myndigheterna som intervjuats är Skatteverket och Arbetsmarknads- och socialförvaltningen i Malmö, två myndigheter som hanterar skyddade personuppgifter som en del av sin verksamhet. Metoden som använts är standardiserad datainsamling, frågorna har i så stor utsträckning som möjligt ställts likadant för att minska variationsmöjligheter och risken för missförstånd beträffande frågorna.¹⁰ När det gäller insamling av erfarenheter från personer med skyddade personuppgifter har olika avvägningar av vilka konsekvenser som kan följa för den som blir intervjuad gjorts. Inom ramen för uppsatsens syfte och resultat har ett övervägande gjorts som resulterat i ett beslut om att inte genomföra några intervjuer med personer som har skyddade personuppgifter, med hänsyn till enskilda individers säkerhet, integritet och utsatta ställning.¹¹ Beträffande det material som ligger till grund för uppsatsen, har bedömningen gjorts att det empiriska materialet som funnits att tillgå i kombination med intervjuer av myndigheter varit tillräckligt omfattande. Det material som valts ut och som finns att tillgå omfattar många som lever skyddade, där man i de flesta fall kunnat styrka deras skyddade identitet hos Skatteverket.¹²

För att uppfylla uppsatsens syfte och besvara frågeställningarna har rättspraxis från Europadomstolen analyserats för att förstå innebörden av artikel 3 i Europakonventionen. Med beaktande av uppsatsens omfång har enbart en liten andel av tillgänglig praxis beaktats, vilket är i linje med uppsatsens syfte då den inte ämnar bidra med en generell representation av rättsfall. De rättsfall som inkluderas i uppsatsen har valts ut enligt följande inkluderingskriterier:

1. De har avgjorts av Europadomstolen som utreder brott mot Europakonventionen.
2. Staten har fällts för omänsklig behandling i enlighet med artikel 3 i Europakonventionen.

¹⁰ Trost (2010) s. 39.

¹¹ Trost (2011) s. 123 ff.

¹² Jämställdhetsmyndigheten, 86 gömda kvinnor och deras 128 barn s. 5.

3. Utöver domstolen har minst en inhemsk myndighet varit involverad i rättsfallet.
4. Målsäganden är en kvinna med eller utan barn som varit utsatt för hot, hot om våld, förföljelse eller våld i nära relation av någon i hennes närhet som relevanta myndigheter uppmärksammats om.

Domar som meddelats efter november 2023 har inte beaktats. Domar som också behandlar artikel 3, där en stat fällt för antingen tortyr, förnedrande behandling eller bestraffning (som också inbegrips i artikel 3) har exkluderats eftersom det inte rymms inom ramen för uppsatsens ämne.

1.5 Teoretiska perspektiv

I boken *Rätten i samhället* beskriver professor Thomas Mathiesen frågeställningar av central karaktär inom rättssociologin. Den första frågeställningen belyser samhällsförhållandenas inverkan på rätten, utifrån ett perspektiv från samhället in i rätten. Utifrån generella perspektiv beskriver frågeställningen rättens utveckling utifrån tre olika perspektiv. Det första perspektivet kallas normperspektivet och innebär att samhällets normer påverkar rättens och rättsreglernas utveckling. Vad som menas med rätt enligt Mathiesen är det samlade system formellt antagna regler i samhället, institutioner med ansvar för tillämpningen av reglerna samt icke-formella regler baserade på något annat än lag, exempelvis sedvanerätt. Samhällsförhållanden är enligt Mathiesen interaktion eller sociala samspel mellan människor i mindre grupper, till exempel familjer eller sammanboende. När normer i samhället ändras ändras generellt även rättsnormerna enligt denna uppfattning.¹³ Det andra perspektivet Mathiesen tar upp är opinionsperspektivet, som syftar på samhällets opinionsklimat. Enligt opinionsperspektivet påverkar samhällsmedlemmarnas subjektiva upplevelser och medvetenhet om samhället och världen rättens utveckling. Det är i regel fråga om kollektiva eller gemensamma medvetenhets-tillstånd, snarare än individuella subjektiva upplevelsekvaiteter. Till skillnad från samhällsnormer ändras opinionsklimatet ofta snabbt, vilket kan vara en följd av stora händelser som påverkat samhället i viss riktning. Det tredje och sista perspektivet materialitetsperspektivet, är en uppfattning som hävdar att materiella förhållanden i samhället påverkar rättens utveckling. I takt med att teknologin och produktionsförhållanden förändras, ändras sig även rätten enligt detta perspektiv.¹⁴

1.6 Avgränsningar

Uppsatsens fokus är den svenska statens stöd och skydd för personer som har lämnat en våldsam relation och i synnerhet de som till följd av det sökt och fått skyddade personuppgifter. Särskild tonvikt kommer att läggas på kvinnor som erhållit skydd till följd av våld i nära relation, även om uppsatsen inte

¹³ Mathiesen (2005) s. 23 ff.

¹⁴ Mathiesen (2005) s. 86 ff.

begränsas till enbart detta område. Uppsatsen kommer således inte behandla andra orsaker som kan ligga till grund för beslut om skyddade personuppgifter. I materialet som ligger till grund för uppsatsen återspeglas påverkan på anhöriga och familjemedlemmar till den som lever i en relation med våld. Noteras här bör också att de skyddades anhöriga eller familjemedlemmars situation inte belyses, varför uppsatsen inte behandlar situationen beträffande exempelvis barn som lever tillsammans med eller nära någon som erhållit skyddade personuppgifter. Med det sagt är jag väl medveten om att anhöriga och familjemedlemmar och i synnerhet barn, kan komma att påverkas vilket också återspeglas i en betydande del av det material jag tagit del av under uppsatsens författning.

I förhållande till Europakonventionen har uppsatsen begränsats till att omfatta konventionens tredje artikel och begreppet omänsklig behandling. Övriga delar av artikel 3 beaktas inte.

Det finns tre nivåer av skyddade personuppgifter i Sverige. I uppsatsen görs inte någon åtskillnad av de olika nivåerna, utöver i kapitel tre där de olika typerna av skydd förklaras var för sig. Denna avvägning har gjorts eftersom personer som lever med skyddade personuppgifter ofta upplever en snarlik typ av problematik och har liknande erfarenheter, oavsett vilken typ av skydd de erhållit.¹⁵

Män som lever med skyddade personuppgifter kommer inte att beaktas i någon större utsträckning. Många män som lever med skyddade personuppgifter har ofta erhållit skydd för att de försöker lämna en kriminell miljö eller livsstil. Hoten kan komma från flera olika personer som tillhör ett kriminellt nätverk. I sådana situationer är de ofta del av en avhopparverksamhet, exempelvis Fryshusets program Passus¹⁶ som till störst del består av män. I princip alla som tar del av programmet är i behov av någon form av skyddade personuppgifter och verksamheten erbjuder bland annat hjälp med hur man söker skydd. På uppdrag av Socialtjänsten, som också finansierar Passus behandlingsprogram, erbjuds den som söker hjälp ett 18 månaders långt avhopparprogram, följt av två års uppföljning och eftervård. Stödet innefattar bland annat insatser avseende boende, terapi, skuldsanering och sysselsättning.¹⁷

1.7 Terminologi och begreppsdefinitioner

Begreppet skyddade personuppgifter är ett vedertaget samlingsbegrepp för de olika skyddsåtgärderna sekretessmarkering, skyddad folkbokföring och fingerade personuppgifter hos myndigheter och i förarbeten, lagstiftning och doktrin. Det används också i myndighetsskrifter från myndigheterna som handhar skyddade personuppgifter. I lagstiftningen används begreppen

¹⁵ Jämställdhetsmyndigheten, 86 gömda kvinnor och deras 128 barn s. 4

¹⁶ Fryshuset, Passus.

¹⁷ Jämställdhetsmyndigheten, Att leva med skyddade personuppgifter – behovet av samhällets långsiktiga stöd s. 17.

skyddad folkbokföring (tidigare sekretessmarkering), sekretessmarkering och fingerade personuppgifter. Eftersom syftet med uppsatsen varit att undersöka samtliga sorter av skyddade personuppgifter som tillhandahålls i Sverige, används den bredare termen skyddade personuppgifter oavsett vilken form av skydd som avses. Om det är av betydelse i det enskilda fallet, nämns vilken grad av skydd som åsyftas i det specifika fallet. Det finns även andra vedertagna begrepp som åsyftar skyddade personuppgifter, som skyddade uppgifter, att leva skyddad, gömd, sekretessskyddade personuppgifter och kvarskrivning (som ersatts av skyddad folkbokföring). Så långt det går tillämpas en enhetlig begreppsanvändning genom att använda samlingsbegreppet skyddade personuppgifter, men även andra begrepp kan förekomma.

1.8 Forskningsläge

Utifrån uppsatsens syfte och frågeställningar har den forskning och det material som legat till grund för uppsatsens innehåll varit fokuserat på Sverige och svensk reglering.

Forskningsläget beträffande personer som lever med skyddade personuppgifter till följd av hot, hot om våld, förföljelse eller annan typ av våld är bristfällig. Till viss del kan det bero på svårigheter med integritet och risken för att personuppgifterna röjs. Det är först på senare år som mer omfattande studier har gjorts på området beträffande de som lever med skyddade personuppgifter och forskningen gällande uppsatsens frågeställningar är bristfällig. För att få en djupare förståelse för situationen för personer som lever med skyddade uppgifter har Jämställdhetsmyndighetens rapport *86 gömda kvinnor och deras 128 barn* bidragit med många erfarenheter och insikter. Rapporten har genomförts genom intervjuer med kvinnorna som fått svara på 133 frågor. Av rapporten framgår liknande problem som i forskningsprojektet *G(l)ömda – en studie om kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter*, vari forskarna Katarina Weinehall och Mona Eliasson ansvarat för forskningen. Både rapporten och studien är relevanta för uppsatsen, för att synliggöra myndigheters hantering av skyddade personuppgifter i praktiken.

1.9 Disposition

Resterande del av uppsatsen är indelad i kapitel två till sju. Uppsatsens andra kapitel redogör för offentlighetsprincipen som genomsyrar den offentliga verksamheten i Sverige. Kapitlet redogör för principens verkan och betydelse i svensk rätt. I sammanhanget presenteras även aktuell lagstiftning. Uppsatsens tredje kapitel behandlar särskild lagstiftning beträffande skyddade personuppgifter i Sverige samt vilka typer av skydd som finns att tillgå för de som är i behov av skyddade personuppgifter. Uppsatsens andra och tredje kapitel är av betydelse för att förstå skyddets utformning och hur det ser ut i praktiken, i förhållande till gällande lagstiftning och efterföljande kapitel. Sedan behandlas Europakonventionen och dess för denna uppsats centrala artikel 3 i kapitel fyra. Läsaren får en bild av konventionens inkorporerande, dess

betydelse i svensk rätt och en introduktion till artikel 3 i Europakonventionen. I anslutning till detta kapitel behandlar det femte kapitlet relevant rättspraxis från Europadomstolen.

Det sjätte kapitlet analyserar Sveriges hantering av personer som lever med skyddade personuppgifter utifrån empiriskt material, artiklar, rapporter och studier. I det sjunde och sista kapitlet jämförs rättsfallen från Europakonventionen med de svenska myndigheternas hantering av de som lever med skyddade personuppgifter, för att utröna om den svenska hanteringen kan innebära omänsklig behandling i förhållande till praxis från Europadomstolen.

I det sjunde kapitlet reflekteras och analyseras också huruvida handläggning och rutiner bör ses över för att effektivisera och möjliggöra en tryggare vardag för de personer som lever med skyddade uppgifter. Här ges även förslag på framtida forskning.

2 Offentlighetsprincipen

2.1 Bakgrund och syfte

I den svenska rättsordningen intar offentlighetsprincipen en central roll. Principen stipulerar allmänheten en rätt till insyn i den offentliga verksamheten, med syfte att främja rättssäkerhet och effektivitet inom förvaltningen. Att möjliggöra insyn och granskning av myndigheternas verksamhet och handling, kan liknas vid en kontrollfunktion som varje medborgare har rätt att nyttja. Offentlighetsprincipen kan också bidra till en ökad effektivitet i hanteringen av information som tillhandahålls av statliga och kommunala organ, eftersom myndigheterna är medvetna om att deras åtgärder och handlingar är tillgängliga för granskning av var och en. I sin tur utgör det en form av garanti för att verksamheten sköts korrekt och effektivt.¹⁸

Offentlighetsprincipen stadgas inte ordagrant i lag och är inget rättsligt definierat begrepp, utan är snarare ett generellt samlingsbegrepp för friheten att yppa och lämna ut information i enlighet med yttrandefriheten, meddelarfriheten och informationsfriheten. För att tillgodose medborgarnas behov av insyn i den offentliga verksamheten och den fria åsiktsbildningen och därmed främja demokratin, stadgas en betydande del av offentlighetsprincipen i våra grundlagar.¹⁹

I Sverige är rätten att ta del av allmänna handlingar inbegripet i offentlighetsprincipen, en rättighet som också benämns handlingsoffentlighet. Rätten stadgas i den svenska tryckfrihetsförordningens (1949:105, TF) portalparagraf. I 2 kap. 1 § TF stadgas följande:

”Till främjande av ett fritt meningsutbyte, en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande ska var och en ha rätt att ta del av allmänna handlingar.”²⁰

Att ta del av allmänna handlingar är således en grundlagsstadgad rätt som tillfaller var och en. Med det menas i första hand svenska medborgare, men även juridiska personer och utländska medborgare omfattas. Beträffande utländska medborgare får begränsningar i rätten att ta del av allmänna handlingar inskränkas genom allmänna bestämmelser i lag.²¹

2.2 Definitionen av en allmän handling

Inom myndigheters verksamheter används uppgifter om enskilda personers namn, adress och personnummer som underlag för olika typer av ärenden och beslut. Uppgifterna lämnas mellan olika myndigheter men även till privata aktörer. Det betyder också att dessa uppgifter kan vara en del av en handling som förvaras hos myndigheten. För att en myndighet ska lämna ut en handling ska den rymmas inom definitionen av en allmän handling. Inte allt material som hanteras av en myndighet som inbegrips i definitionen och det finns

¹⁸ Bohlin (2015) s. 18 ff.

¹⁹ Axberger (2023) s. 248 ff.; 2 kap 1 § RF.; 1 kap. 1 § YGL.; 1 kap. 1 § TF.

²⁰ Cit. 2 kap. 1 § TF.

²¹ Bohlin (2015) s. 17.

således handlingar som inte ska lämnas ut vid en begäran. Enligt 2 kap. 3–4 §§ TF definieras en allmän handling som *''en framställning i skrift eller bild samt en upptagning som endast med tekniska hjälpmedel kan läsas eller avlyssnas eller uppfattas på annat sätt.*'' Utöver det krävs att handlingen förvaras hos myndigheten och att den antingen inkommit till myndigheten eller är upprättad inom myndigheten. Nedan följer en kort redogörelse för de olika rekvisiten i 2 kap. 3–4 §§ TF.

2.3 Handlingsbegreppet

Vad en handling hos en myndighet omfattar är till synes det gemene person i traditionell bemärkelse tänker sig utgör en handling, såsom ett skriftligt beslut eller protokoll. Inom begreppet ryms även framställningar i bild, vilket exempelvis kan vara kartor eller ritningar av olika slag. Även upptagningar som enbart kan avläsas eller avlyssnas genom ett tekniskt hjälpmedel inbegrips i definitionen, till exempel genom ett USB-minne eller en CD-skiva.²²

2.3.1 Upprättad handling

En handling är upprättad hos en myndighet när den har expedierats. Att en handling expedierats betyder att handlingen antingen har slutbehandlats, justerats eller på något annat sätt färdigställts hos myndigheten. Vanligtvis anses expediering ha skett om handlingen avsänts antingen till en enskild person eller till en annan myndighet. Handlingen betraktas även som expedierad om den hålls tillgänglig för avhämtning på myndigheten. Att bedöma huruvida en handling är upprättad innebär således en prövning i två steg. Handlingen ska dels ha skapats inom myndigheten, dels ha blivit slutligt behandlad så att den är i sitt slutgiltiga skick. Handlingar som enbart framställts inom myndigheten, men som inte är i sitt slutliga skick, anses vara myndighetsinternt arbetsmaterial och räknas inte som en allmän handling.²³

2.3.2 Inkommen handling

En handling är inkommen till myndigheten när den har anlänt dit eller kommit en behörig befattningshavare till handa. En handling som anlänt till myndigheten brukar vanligtvis betyda att den finns inom myndighetens väggar. Handlingen anses även inkommen, trots att den inte är inom myndighetens lokaler, om den kommit behörig befattningshavare till handa. Behörig befattningshavare är dels tjänsteman som har i arbetsuppgift att ta emot handlingar, dels annan befattningshavare som annars har i arbetsuppgift att utföra sådana uppgifter.²⁴ För att en handling som utväxlas mellan olika enheter inom samma myndighet eller myndighetsorganisation ska anses som inkommen, krävs att dessa organ uppträder självständigt i förhållande till varandra.²⁵

²² Heuman, Tryckfrihetsförordningen (1949:105) 2 kap. 3 §, Karnov, (JUNO).

²³ Heuman, Tryckfrihetsförordningen (1949:105) 2 kap. 10 §, Karnov, (JUNO).

²⁴ Heuman, Tryckfrihetsförordningen (1949:105) 2 kap. 9 §, Karnov, (JUNO).

²⁵ Axberger (2023) s. 252.; 2 kap. 11 § TF.

2.4 Förvaras hos en myndighet

Utöver att en handling ska vara upprättad hos eller inkommen till myndigheten, ska den också förvaras hos myndigheten för att klassificeras som allmän i lagens mening. Med myndighet avses även riksdagen och beslutsfattande kommunal församling i enlighet med 2 kap. 5 § TF. Med myndighet avses i övrigt till exempel domstolar och olika förvaltningsmyndigheter.²⁶

För att en handling ska anses förvarad hos en myndighet ska handlingen finnas hos myndigheten vid den tidpunkt när begäran om utlämning görs, och vid denna tidpunkt även vara en del av dess verksamhet.²⁷ Handlingar som ännu inte har inkommit till myndigheten omfattas således inte. Myndigheten har inte heller någon skyldighet att skapa handlingar utifrån befintliga handlingar, med syfte att skapa en ny handling.²⁸

Beträffande elektroniska handlingar anses dessa förvarade hos myndigheten om myndigheten kan föra över handlingen till uppfattbar form, genom att handlingen finns tillgänglig på en server med omedelbar tillgänglighet. Här bör dock påpekas att en handling som i och för sig förvaras hos en myndighet, inte blir allmän om den förvaras hos myndigheten som ett led i en teknisk bearbetning eller teknisk lagring för någon annans räkning.²⁹

2.5 Undantag

Det finns situationer där en handling, som enligt rekvisiten är en allmän handling, ändå inte ska inbegripas i begreppet. I 2 kap. 13–14 §§ TF räknas ett antal situationer upp som undantas från regeln, när en handling som egentligen anses vara allmän inte ska vara det. Dessa undantagssituationer kommer inte närmare behandlas i uppsatsen.

2.6 Handlingsoffentligheten – inte en absolut rättighet

I 2 kap. 2 § TF stadgas när inskränkningar får göras i handlingsoffentligheten. I lagrummets första stycke regleras de så kallade sekretessgrunderna i en uttömmande lista som styr utformningen av de materiella sekretessreglerna. De materiella sekretessreglerna måste härledas från någon av de grunder som räknas upp i listan. Rätten att ta del av allmänna handlingar får bland annat begränsas om det är påkallat med hänsyn till skyddet för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden.³⁰

Begränsningen ska anges noga i en bestämmelse i en särskild lag. Den särskilda lagen är offentlighets- och sekretesslagen (2009:400, OSL). Kräver handlingssekretessen en mer utförlig reglering eller om det är lämpligare, får

²⁶ Bohlin (2015) s. 51 f.

²⁷ Heuman, Tryckfrihetsförordningen (1949:105) 2 kap. 4 §, Karnov, JUNO).

²⁸ Bohlin (2015) s. 42.

²⁹ 2 kap. 10 § 1 st. TF.; Bohlin (2015) s. 41–49.

³⁰ Axberger (2023) s. 270.; 2 kap. 2 § 1 st. TF.

bestämmelser om sekretess även intas i en egen lag. I sådana fall ska en hänvisning göras från OSL till den andra lagen.³¹

³¹ Bohlin (2015) s. 167.

3 Skyddade personuppgifter

Uppgifter om enskilda personers namn, personnummer och adress är exempel på sådana uppgifter som används av ett stort antal myndigheter, framför allt hos Skatteverket som sköter hanteringen av folkbokföringen. Som stadgas ovan är dessa uppgifter i regel offentliga, men det finns situationer där det är nödvändigt att göra undantag från offentlighetsprincipen och möjligheten att kunna ta del av handlingar hos myndigheterna. Undantag föreligger exempelvis för den som har skyddade personuppgifter, om en person är utsatt för konkreta och allvarliga hot kan personen begära att få sina personuppgifter skyddade. Det finns tre olika typer av skydd man kan få, beroende på vilken typ av skydd man ansöker om görs ansökan till antingen Skatteverket eller Polismyndigheten. Skatteverket hanterar de två mindre omfattande graderna av skydd, skyddad folkbokföring och sekretessmarkering. Polismyndigheten hanterar den mest omfattande typen av skydd, fingerade personuppgifter. För den senare typen av skydd krävs att man är utsatt för särskilt allvarlig brottslighet och hotas till livet, hälsan eller sin frihet.³²

En handling som är allmän, ska som sagt lämnas ut på begäran av den som vill ta del av den, förutsatt att handlingen får lämnas ut. De föreskrifter som får begränsa handlingsoffentligheten i enlighet med 2 kap. 2 § TF kan vara av två olika slag, antingen förbjuda att en viss handling lämnas ut helt, eller medge att handlingen får lämnas ut med visst förbehåll.³³

Enligt 3 kap. 1 § OSL innebär sekretess ett förbud att röja en uppgift, oavsett om röjningen sker muntligen, genom att lämna ut en allmän handling eller på något annat sätt. Sekretessen omfattar således även tystnadsplikt. I OSL görs hänvisningar till samtliga tre sekretessgrunder, som i sin tur regleras i två särskilda lagar. Nedan görs en kort redovisning av respektive lag och skydd, i ordningen minst till mest omfattande skydd.

3.1 Sekretessmarkering och skyddad folkbokföring

Den som föds levande i Sverige vars föräldrar är folkbokförda här ska folkbokföras i landet, om en av föräldrarna eller båda är barnets vårdnadshavare. Det gäller också den som flyttar till Sverige och bosätter sig här.³⁴ Man folkbokförs i den kommun man anses bosatt i, som sedermera är ens folkbokföringsort.³⁵ Var en person anses vara bosatt, anges i 7 § folkbokföringslagen (1991:481, FOL) som den fastighet där hen regelmässigt eller kan antas regelmässigt tillbringa sin dygnsvila. Om flera fastigheter träffas av

³² Polismyndigheten, Skyddade personuppgifter.

³³ 2 kap. 2 §.; 2. kap 12 § TF.

³⁴ 2–3 §§ FOL.

³⁵ 6 § FOL.

definitionen tar man hänsyn till övriga levnadsomständigheter för att avgöra var personen anses vara bosatt.³⁶

3.1.1 Sekretessmarkering

Sekretessmarkering är den minst ingripande åtgärden för att få sina personuppgifter skyddade. Skatteverket har möjlighet att registrera en sekretessmarkering i folkbokföringsdatabasen, som anger att särskild försiktighet bör iaktas vid hantering och bedömning huruvida uppgifter om personen som handlingen berör kan lämnas ut, eftersom uppgifterna kan omfattas av sekretess. Enligt 22 kap. 1 § OSL gäller sekretessen för uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och om uppgiften förekommer i verksamhet som avser folkbokföring.

Enligt 2 kap. 20 § TF får en anteckning om hinder att lämna ut en allmän handling göras på sådana handlingar som omfattas av 2 kap. 2 § 1 och 2 st. TF, tillämplig sekretessbestämmelse ska alltid anges i anteckningen. Sekretessmarkeringen ska enligt 5 kap. 5 § OSL göras på den fysiska handlingen, eller om handlingen är elektronisk, i handlingen eller i det datasystem som hanterar handlingen. Åtgärden är administrativ och fungerar som en påminnelse och varningssignal om att en noggrann skadeprövning alltid ska göras för att avgöra huruvida den sekretessbelagda uppgiften kan lämnas ut.³⁷

Den som vill ha en sekretessmarkering ska göra en ansökan till Skatteverket med en motivering om behovet av att få en sekretessmarkering. I ansökan ska man i regel skicka med en handling som intygar behovet av sekretess. En sådan handling kan bestå i en utredning eller ett utlåtande från Polismyndigheten eller socialmyndigheter, i allmänhet torde uppgifter från myndigheter som bekräftar påståenden om förföljelse tillmätas stor betydelse.³⁸ För att få en sekretessmarkering bör det föreligga ett konkret hot, vanligtvis räcker det inte med en känsla av att vara förföljd, det ska objektivt sett föreligga en risk för förföljelse eller hot.³⁹ Om man får sekretessmarkering beviljat gäller skyddet vanligtvis i tre år. Bedömer Skatteverket att det beviljade skyddet inte längre uppfyller sitt syfte får de besluta om att ta bort sekretessmarkeringen i folkbokföringsdatabasen. Eftersom beslutet att dels få, dels ta bort markeringen är en administrativ åtgärd så går beslutet inte att överklaga. Innebörden av det är också att varje enskild myndighet ska pröva en begäran om utlämnande av uppgifter som är sekretessmarkerade.⁴⁰

³⁶ 7 § 1 st. FOL.

³⁷ Alvéns Nickson, Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) 5. Kap 5 §, Karnov, (JUNO).

³⁸ Prop. 2017/18:146 s. 31.

³⁹ Skatteverket, Sekretessmarkering.

⁴⁰ RÅ 2005 ref. 12.

3.1.2 Skyddad folkbokföring

Skyddad folkbokföring (tidigare kvarskrivning) är mer ingripande än sekretessmarkering och utgör ett sorts formaliserat skyddsinstitut. Vid skyddad folkbokföring gäller sekretess enligt 21 kap. 3 a § OSL i mål eller ärende hos en myndighet, om en part har skyddad folkbokföring enligt 16 och 17 §§ FOL. Sekretessen omfattar uppgifter om den enskildes boende och personliga förhållanden, om inte uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men av att uppgiften röjs.⁴¹ Enligt 16 § 1 st. FOL får den som av särskilda skäl kan antas bli utsatt för brott, förföljelse eller allvarliga trakasserier på något annat sätt, vara folkbokförd på en annan ort än den ort där personen är bosatt. Skatteverket beslutar om skyddad folkbokföring efter en bedömning utifrån sökandens behov av skydd.⁴² Det finns således två krav för att beviljas skyddad folkbokföring:

1. Det ska föreligga särskilda skäl för att den sökande kan antas bli utsatt för brott, förföljelser eller andra allvarliga trakasserier och
2. åtgärden ska tillgodose den sökandes behov av skydd med hänsyn till den enskildes förmåga och övriga förutsättningar.

Den ort man folkbokförs på är antingen den tidigare folkbokföringsorten (vid flytt) eller på en annan ort, om det ger ett starkare skydd. Den som har skyddad folkbokföring måste inte flytta, om skyddet anses tillräckligt starkt ändå. Även den familjemedlem som bor tillsammans med den utsatta personen får beviljas skyddad folkbokföring.⁴³

Skyddad folkbokföring ska i regel medges på obestämd tid, men får begränsas vid behov. Sådana behov kan vara om skyddet enbart antas bestå för viss tid, till exempel om skyddsbehovet består under en begränsad tid om personen tillfälligt har arbetsuppgifter där det finns risk för att hen utsätts för våld eller förföljelser och risken upphör när arbetet är utfört.⁴⁴ Den skyddade folkbokföringen kan också upphöra om den enskilde anmäler att hen inte längre är i behov av skydd. Skyddet kan också upphöra om det föreligger särskilda skäl, exempelvis om hotet minskat eller upphört eller om den skyddade aktivt förhindrar skyddets effekt, genom att upprätthålla kontakt med förföljaren.⁴⁵

Sekretessen sträcker sig också utöver andra uppgifter som kan användas för att komma i kontakt med en enskild, exempelvis telefonnummer, e-postadress eller annan jämförbar uppgift enligt 21 kap. 3 § 1 st. OSL, om det kan antas

⁴¹ 22 kap. 2 § 1 st. OSL.

⁴² 16 § 1 st. FOL.

⁴³ 16 § 2–3 st. FOL.

⁴⁴ 17 § 1 st. FOL.

⁴⁵ Prop. 2017/18:145 s. 130.

att den enskilde eller någon närstående kan utsättas för hot, våld eller lida annat allvarligt men om uppgiften röjs. Sekretessen överförs även till andra myndigheter som hanterar uppgifterna.⁴⁶

3.2 Fingerade personuppgifter

Fingerade personuppgifter är den starkaste och mest ingripande typen av skyddade personuppgifter. Att ha fingerade personuppgifter innebär att en person registreras i folkbokföringsdatabasen med andra personuppgifter än de riktiga. Det går inte att i databasen koppla de fingerade personuppgifterna till de riktiga personuppgifterna, den gamla identiteten och personnumret tas bort och den skyddade får en ny identitet. Skyddet innebär att man måste bryta med sitt normala liv när det gäller arbete, släkt, vänner och bygga upp ett nytt liv, på en ny plats. Att inte kunna vara öppen med sin riktiga identitet kan medföra många praktiska svårigheter, till exempel att styrka utbildnings-, arbets- och ekonomiska förhållanden. Att använda underlag som utfärdats under personens riktiga identitet riskerar att avslöja personens identitet, eftersom kopplingen mellan den nya och gamla identiteten då avslöjas.⁴⁷

Fingerade personuppgifter regleras i lag (1991:483) om fingerade personuppgifter. Skyddet kan en folkbokförd person få beviljat om personen riskerar att bli utsatt för allvarlig brottslighet mot dennes liv, sin hälsa, frihet eller frid. Denna typ av skydd ska tillämpas restriktivt, vilket följer av den förstnämnda lagens första paragraf som säger att det ska röra sig en risk för allvarlig brottslighet. Den allvarliga brottsligheten ska i första hand vara sådana brott som är direkt livshotande eller som syftar till grov kroppsskada eller grov frihetskränkning och som regleras i 3, 4 och 6 kap. brottsbalken (1962:700, BrB). Vid bedömningen är det av särskilt intresse av den som utpekats som hotande har begått brott av angivet slag tidigare.⁴⁸ Bedömningen huruvida det föreligger risk för allvarlig brottslighet ska göras objektivt.⁴⁹ Skyddet ska som regel medges för obestämd tid, men får begränsas till en viss tid.⁵⁰ Fingerade personuppgifter enbart medges i undantagsfall som en sista utväg, om annat skydd inte kan anses tillräckligt.⁵¹ Sekretessen gäller den enskildes personliga förhållanden och överförs även till andra myndigheter. Sekretess gäller inte för sådana uppgifter som kan röjas utan att de enskilde eller någon närstående till denne lider men.⁵²

Till skillnad från sekretessmarkering och skyddad folkbokföring som beslutas av Skatteverket, är det Polismyndigheten som hanterar och fattar beslut om

⁴⁶ 22 kap. 3 § OSL.

⁴⁷ Polismyndigheten, Skyddade personuppgifter.

⁴⁸ Prop. 1990/91:153 s. 143 f.; Prop. 1997/98:9 s. 56 ff.

⁴⁹ NJA 1994 s. 497 I och II.

⁵⁰ Prop. 1997/98:9 s. 60 ff., s. 110.

⁵¹ 1 § 1–2 st. lag (1991:483) om fingerade personuppgifter.

⁵² 22 kap. 2 och 3 §§ OSL.

fingerade personuppgifter.⁵³ Polismyndigheten meddelar sedan Skatteverket om de fingerade personuppgifterna, som registrerar uppgifterna i folkbokföringsdatabasen.⁵⁴ Om ett medgivande att använda fingerade personuppgifter har upphört att gälla, meddelar Polismyndigheten det till Skatteverket, som sedermera registrerar ändringarna i folkbokföringsdatabasen.⁵⁵

I Jämställdhetsmyndighetens rapport där de intervjuat 86 stycken olika kvinnor med skyddade personuppgifter, hade ingen erhållit fingerade personuppgifter trots att några av dem med mycket allvarlig hotbild önskat sig skyddet och varit beredda att bryta kontakten med sin familj.⁵⁶ I Stalkingutredningens betänkande föreslogs bland annat att tillämpningsområdet för fingerade personuppgifter skulle utvidgas genom att vid bedömningen beakta hur länge hotet förväntades pågå samt den hotades behov och personliga förhållanden i övrigt.⁵⁷ Enligt prop. 2017/18:145 bedömdes dock att möjligheten att få fingerade personuppgifter inte skulle utvidgas, eftersom det är en så pass ingripande åtgärd som kan medföra betydande praktiska svårigheter för den enskilde och som är svåra att överblicka för den berörda. Att ha fingerade personuppgifter kan också leda till en påverkan på samhället och till problem och hinder för den som vill ingå äktenskap och genomgå en hindersprövning samt för den som är arvsberättigad att bevaka sin rätt. Det motiverar en fortsatt restriktiv syn på vem som ska erhålla den starkaste typen av skydd.⁵⁸

3.3 Generell sekretess för hotade och förföljda personer

Utöver de tre skyddsgrunderna, finns en generell sekretessbestämmelse för förföljda och hotade personer. Enligt 21 kap. 3 § 1 st. OSL gäller sekretess oavsett i vilket sammanhang uppgiften förekommer, för sådan uppgift som gäller en enskilds adress eller annan jämförbar uppgift, telefonnummer, e-postadress eller annan jämförbar uppgift. Sekretessen kan tillämpas om det av någon särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne kan utsättas för hot eller våld eller lida annat allvarligt men om uppgiften skulle röjas.⁵⁹

3.4 Praktiska rutiner vid skyddade uppgifter

Inom ramen för uppsatsen har myndigheterna Skatteverket och Arbetsmarknads- och socialförvaltningen (ASF) valts ut för att undersöka deras interna arbete vid hanteringen av personer med skyddade personuppgifter utifrån gällande lagstiftning. Frågorna som har ställts har varit likartade och berört

⁵³ 2 § 1 st. lag (1991:483) om fingerade personuppgifter.

⁵⁴ 6 § lag (1991:483) om fingerade personuppgifter.

⁵⁵ 9 § lag (1991:483) om fingerade personuppgifter.

⁵⁶ Jämställdhetsmyndigheten, 86 gömda kvinnor och deras 128 barn s. 11.

⁵⁷ SOU 2008:81 s. 246 ff.

⁵⁸ Prop. 2017/18:145 s. 36.

⁵⁹ 21 kap. 3 § 1 st. OSL.

myndigheternas rutiner och hur de arbetar för att säkerställa att uppgifterna inte kommer någon obehörig tillhanda.

3.4.1 Interna rutiner

Myndigheterna har interna rutiner för hantering av de olika kategorierna av skyddade personuppgifter. Rutinerna är framtagna som ett stöd för anställda i syfte att skydda personer som har skyddade uppgifter från att utsättas för ytterligare risker på grund av brister i hanteringen av deras uppgifter.

Rutinerna innehåller i korthet uppgifter kring:

- Hur kommunikation med den enskilde ska hanteras
- Hur handläggningen ska ske och vem som är behörig att hantera dessa ärenden
- Förvaring och aktdokumentation, hur material tillhörande en person med skyddade uppgifter ska förvaras, markeras och arkiveras

Skatteverket har också rutiner för behandling av personer som ansöker om skydd där de bland annat har särskilda handläggare (skyddshandläggare) som bedömer huruvida personen är i behov av skydd och isåfall vilken typ av skydd utifrån aktuell hotbild och vilka åtgärder den sökande själv har vidtagit.

3.4.2 Utbildning för anställda

Myndigheterna tillhandahåller introduktionsutbildning för nyanställda. Hos Skatteverket utbildas personalen mer löpande, utifrån nya ställningstaganden där man ser över dels ansökningar om sekretess, folkbokföringsuppgifter och skattefrågor kopplade till den enskilde. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen för löpande dialog under året och informerar sina medarbetare löpande under året, kring nya uppgifter och regler angående skyddade personuppgifter.

3.4.3 Rutiner och åtgärder vid läckage av personuppgifter

Om myndigheterna felaktigt lämnat ut personuppgifter till någon obehörig finns interna rutiner för hur detta ska hanteras hos respektive myndighet. ASF granskar löpande sin interna hantering av skyddade personuppgifter och försöker synliggöra eventuella brister i hanteringen. De loggar regelbundet känsliga ärenden för att kontrollera, förebygga och säkerställa att obehöriga inte hanterat känsliga ärenden.

Skatteverket lämnar inte ut information närmare om dessa rutiner.

3.4.4 Ansvar och uppdatering av rutiner

Överlag ska alla medarbetare som hanterar personer som har eller som ansöker om skyddade uppgifter ha kunskap om hanteringen. Skatteverket har vissa handläggare med särskilt stort ansvar, så kallade skyddshandläggare. Hos ASF uppdateras rutinerna minst en gång årligen, eller oftare vid behov.

4 Europakonventionen

4.1 Bakgrund

År 1950 antogs Europakonventionen av Europarådet. Konventionen trädde i kraft år 1953 och är den första rättsligt bindande kodifikationen av FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Syftet var att bevara och utveckla de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. År 1952 ratificerades konventionen av Sverige, och implementerades som lag år 1994 genom lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, och gäller som lag sedan den 1 januari 1995.⁶⁰ I samband med det blev Europakonventionen rättsligt bindande för Sverige.⁶¹

4.2 Europakonventionens ställning som rättskälla i Sverige

I Sverige är våra fyra grundlagar överordnade andra lagar, förordningar och föreskrifter. Europakonventionen har dock en särställning i den svenska rättsordningen. Av 2 kap. 19 § regeringsformen (1975:152, RF) framgår att ingen lag eller annan föreskrift får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen. Konventionen har således dels inkorporerats som lag, dels fått en konstitutionell status genom regleringen i RF. Trots sin särskilda status, är konventionen inte att betrakta som grundlag i Sverige.⁶² Europakonventionens ställning som lag medför att konventionen kan åberopas inför svenska domstolar samt myndigheter, vilket också stämmer överens med bedömningen enligt Högsta domstolen (HD).⁶³ Domstolar och andra myndigheter ska också iaktta Europakonventionen vid myndighetsutövande.⁶⁴

Tolkning av svensk rätt ska göras fördragskonformt. Om en inhemsk bestämmelse förefaller stå i strid med konventionen, ska den svenska lagen så långt det går tolkas så att den motsvarar konventionens krav. Är det omöjligt med en sådan tolkning, ska allmänt accepterade tolkningsprinciper tillämpas.⁶⁵

Den särskilda regleringen i 2 kap. 19 § RF talar för att konventionen har fått ökat inflytande i svensk rätt. HD har dessutom tagit hänsyn till konventionen i flera mål innan den implementerades som lag i Sverige och har uttalat att

⁶⁰ Ehrenkrona, lag (1994:1219) om den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Karnov, (JUNO).

⁶¹ Cameron (2018) s. 39 ff.

⁶² Bull och Sterzel (2023) s. 93.

⁶³ NJA 2012 s. 1038 punkt 13–15.

⁶⁴ Cameron (2018) s. 33.

⁶⁵ Prop. 1993/94:117 s. 38 f.

Europadomstolens praxis kan ses som en nedre gräns för vad som är tillåtet i den svenska rättsutvecklingen.⁶⁶

4.3 Skyldigheter enligt konventionen

I artikel 1 stadgas att fördragsslutande parter ska garantera var och en, som befinner sig under deras jurisdiktion, de fri- och rättigheter som anges i konventionens första avdelning. Garantin medför en skyldighet av objektiv karaktär, och det anses inte tillräckligt för staterna att enbart göra ett försök (i god tro) att leva upp till skyldigheterna enligt konventionen. I ”fördragsslutande part” ingår utöver staten även myndigheter, samt privata organisationer som blivit tilldelade offentligrättsliga funktioner.⁶⁷

4.4 Artikel 3 i Europakonventionen

’Ingen får utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.’⁶⁸

Enligt Europadomstolen utgör artikel 3, tillsammans med artikel 2, fundamentala rättigheter i konventionen och i ett demokratiskt samhälle.⁶⁹ Skillnaden mellan de tre individuella rättigheterna som följer av artikel 3 (tortyr, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning) är graden av allvarighet. Omänsklig behandling anses vara svårare än förnedrande behandling eller bestraffning, men mildare än tortyr.⁷⁰ Artikel 3 är undantagslös, vilket betyder att det aldrig är tillåtet att göra avsteg från rättigheterna som följer av den.⁷¹

Tillsammans med flera andra artiklar i konventionen formuleras artikel tre som ett förbud för staten att ingripa i en enskild individs rättigheter. Staten har således en negativ skyldighet som följer av artikeln, staten ska varken direkt eller indirekt utsätta någon för omänsklig behandling. Trots att skyldigheten är negativ, förpliktar artikeln staten en positiv skyldighet till en stat, att aktivt handla för att tillgodose enskilda individer åtnjutande av de rättigheter som följer av konventionen. Dessa positiva förpliktelser införlivas exempelvis genom att stifta lagar samt inrätta offentliga organ.⁷²

4.4.1 Begreppstolkning

De rättigheter och begrepp som följer av Europakonventionen ska tolkas autonomt, medlemsstaterna ska ha en gemensam tolkning.⁷³ Trots detta får medlemsstaterna anpassa bestämmelserna till sin respektive nationella rätt och

⁶⁶ NJA 1991 s. 188.; NJA 1992 s. 363 I.; NJA 2012 s. 1038 p. 15.

⁶⁷ Cameron (2018) s. 52.

⁶⁸ Cit. artikel 3 Europakonventionen.

⁶⁹ Derman mot Turkiet, nr. 21789/02 dom meddelad 31 maj 2011, punkt 27.

⁷⁰ Cameron (2018) s. 89.

⁷¹ Artikel 15.2 Europakonventionen.

⁷² Danelius (2023) s. 65 ff.

⁷³ Danelius (2023) s. 51.

domstol, genom att flera begrepp i konventionen är definierade i abstrakta termer. Det faktum att konventionen är översatt till flera olika språk, öppnar också upp för en vidare tolkning och betydelse av konventionens innehåll.⁷⁴ Enligt Europadomstolen bör konventionen tolkas dynamiskt och anpassas utifrån samhällets utveckling och den allmänna rättsuppfattningen i medlemsstaterna.⁷⁵

4.4.2 Omänsklig behandling

Det finns ingen entydig definition av vad som utgör omänsklig behandling, varken i Europakonventionen eller i andra internationella överenskommelser. Europadomstolen har genom praxis fastställt en relativ miniminivå för när något kan utgöra omänsklig behandling, utifrån en mängd olika omständigheter. Omständigheter av betydelse för att kunna utröna om det rör sig om omänsklig behandling är hur länge behandlingen pågått, fysisk och psykisk påverkan på offret och i vissa fall offrets kön, ålder och hälsa.⁷⁶ Inom ramen för vilka omständigheter som beaktas i det enskilda fallet, hänvisar domstolen generellt till behandlingens natur och sammanhang, dess utförande och metod, syftet med behandlingen, dess varaktighet samt till huruvida offret befunnit sig i en sårbar situation.⁷⁷ Domstolen understryker att behandlingen oftare bedömts som omänsklig om behandlingen varit förberedd, förloppet varit utdraget och orsakat antingen synliga skador på offret eller fysiskt eller psykiskt lidande. Psykiskt lidande kan exempelvis vara känslor av rädsla, ångslan, mindervärdeskänsla och underlägsenhet.⁷⁸ Domstolen har också klargjort att termen behandling kännetecknas av en respektlöshet för eller försämring av en enskild individs mänskliga värdighet, eller genom att behandlingen framkallar känslor av rädsla, ångest eller underlägsenhet som i sin tur kan medföra att det moraliska och fysiska motståndet bryts ned hos den utsatta individen.⁷⁹

Om myndigheter fallerar med att förhindra att omänsklig behandling tillfogas en individ som är utsatt för våld i nära relation vid upprepade tillfällen, innebär det att våldet kan fortgå trots att den enskilde uppmärksammat och anmält förövaren till myndigheterna. Det kan innebära en kränkning av artikel 3, i synnerhet om förloppet pågått under en längre tidsperiod. Omänsklig behandling kan också föreligga om myndigheter underlåtit att vidta rimliga åtgärder som stått till deras förfogande för att skydda enskilda individer från att utsättas för skada.⁸⁰

⁷⁴ Cameron (2018) s. 72 ff.

⁷⁵ Danelius (2023) s. 50.

⁷⁶ Irland mot Storbritannien, nr 5310/71, dom meddelad 18 januari 1978, punkt 162.

⁷⁷ Garabayev mot Ryssland, nr. 38411/02, dom meddelad 7 juni 2007, punkt 75.; Khlaifia och andra mot Italien, nr. 16483/12, dom meddelad 15 december 2016, punkt 160.

⁷⁸ Nicolae Virgiliu Tanase mot Rumänien, nr. 41720/13, dom meddelad 25 juni 2019, punkt 123.

⁷⁹ Tomasi mot Frankrike, nr. 12850/87, dom meddelad 27 augusti 1992, punkt 112-115.

⁸⁰ Z och andra mot Storbritannien, nr. 29392/95, dom meddelad 10 maj 2001, punkt 121.

Det är inte alla handlingar en stat vidtar som kan inbegripas i definitionen av vad som utgör omänsklig behandling, trots att handlingen kan vara obehaglig. Handlingarna måste uppnå en viss grad av allvarlighet, en bedömning som görs utifrån samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Med andra ord, är det inte att anse som omänsklig behandling om en person sitter frihetsberövad, trots att det kan orsaka både lidande och förnedring. Tröskeln för att en handling ska uppnå graden för att innebära omänsklig behandling, är satt relativt högt för att motverka att artikel 3 missförstås som att täcka var och en av alla händelser som kan vara obehagliga.⁸¹

4.5 Positiva förpliktelser

Som tidigare stadgats, är rättigheterna som följer av artikel tre av negativ karaktär, myndigheterna ska avstå från sådan behandling eller bestraffning som följer av artikeln.⁸² Trots detta, har Europadomstolen utvidgat artikeln till att omfatta positiva förpliktelser, vilket kan erfordra en skyldighet som innebär aktivt handlande från myndigheterna. En sådan skyldighet kan exempelvis föreligga vid en misshandel som begås av en privatperson, även om ett direkt ansvar för privatpersoners handlingar inte uttryckligen fastställs av artikelns ordalydelse. I dessa fall har stater ett indirekt ansvar för effekter eller skador orsakade av en tredje part. Det är således irrelevant huruvida den omänskliga behandlingen utövas av en stat eller en enskild individ.⁸³ Inom statens ansvar föreligger en förpliktelse att anta lagstiftning för att förhindra exempelvis våldtäkt eller våld i nära relation.⁸⁴

En stat kan dock inte åläggas en oproportionerlig börda utifrån prioriteringar och resurser för att förhindra att omänsklig behandling äger rum. Om domstolen konstaterar att behandlingen uppnår den svårighetsgrad som krävs för att omfattas av artikel 3, måste domstolen undersöka huruvida myndigheterna har fullgjort sina positiva förpliktelser i enlighet med artikel 1 och 3. De positiva förpliktelserna inkluderar:

1. En skyldighet att upprätta och tillämpa en adekvat rättslig ram i syfte att skydda dess medborgare,
2. en skyldighet att vidta sådana åtgärder som förväntats för att avvärja en verklig och omedelbar risk som myndigheterna kände till eller borde ha känt till, och

⁸¹ Irland mot Storbritannien, nr. 5310/71, dom meddelad 20 mars 2018, punkt 162.

⁸² Pretty mot Storbritannien, nr. 2346/02, dom meddelad 29 april 2002, punkt 50–51.

⁸³ Beganovic mot Kroatien, nr. 46423/06, dom meddelad 29 juni 2009, punkt 70–72.

⁸⁴ Opuz mot Turkiet, nr. 33401/02, dom meddelad 9 juni 2009, punkt 80–82 och 158–174.

3. en skyldighet att genomföra en effektiv utredning vid en anmälan om brott.⁸⁵

4.6 Att pröva ett fall i Europadomstolen

Det är Europadomstolen som dömer i mål vid en eventuell kränkning av Europakonventionen. Europadomstolens primära uppgift är att säkerställa att förpliktelseerna de fördragsslutande staterna åtagit sig enligt konventionen fullföljs.⁸⁶ Medlemsstaterna har det primära ansvaret för att se till så att rättigheterna enligt konventionen inte inskränks i förhållande till dess medborgare. Europadomstolen förlitar sig oftast på respektive medlemsstats nationella rätt och ingriper enbart om det kan antas att en stat har tillämpat konventionen på ett bristfälligt eller felaktigt sätt.⁸⁷

I artikel 1 i Europakonventionen stadgas att det är de höga fördragsslutande parterna som konventionen riktar sig till. Det är också staterna som har undertecknat och ratificerat konventionen, och de fri- och rättigheter som följer av konventionen ska garanteras av varje enskild stat. Det är således enbart stater som kan ställas inför rätta i Europadomstolen, inga enskilda individer kan klaga på andra enskilda individer eller företag. Det bekräftas av artikel 35 i konventionen, som medför att sådana anspråk som inte riktas mot en stat ska avvisas. Konventionen har alltså i första hand en vertikal effekt, det vill säga en effekt mellan staten och enskilda. Motsatsen till vertikal effekt är horisontell effekt, som avser effekten mellan två enskilda eller mellan en enskild och en juridisk person, exempelvis en organisation.⁸⁸

4.7 En enhetlig skyddsnivå

Genom Europakonventionen ska en enhetlig skyddsnivå etableras, en minimistandard för mänskliga rättigheter som inte får underskridas av någon stat. Enhetligheten medför krav på att konventionens materiella innehåll tolkas enhetligt av konventionsstaterna så långt det är möjligt. Det innebär en autonom tolkning av begreppen som förekommer i konventionen, i förhållande till staternas motsvarande begrepp i respektive stats rättssystem. Staterna kan i vissa hänseenden erbjuda ett starkare skydd än vad som följer av konventionen. Det är upp till var och en av medlemsstaterna att se till så att Europakonventionen respekteras, medan Europadomstolens primära uppgift är att övervaka staternas handlingar och korrigera eventuella brister.⁸⁹

⁸⁵ Volodina mot Ryssland, nr. 41261/17, dom meddelad 9 juli 2019, punkt 77.

⁸⁶ Artikel 19 Europakonventionen.

⁸⁷ Danelius (2023) s. 52.

⁸⁸ Cameron (2018) s. 52 ff.

⁸⁹ Danelius (2023) s. 62 f.

5 Rättspraxis från Europadomstolen

5.1 Introduktion

I detta kapitel redogörs för relevant praxis från Europadomstolen. De rättsfall som presenteras berör omänsklig behandling enligt artikel 3 i Europakonventionen och är utvalda utifrån inkluderingskriterierna som presenterats i avsnitt 1.4. Klagandena i de olika rättsfallen har till stor del erfarit behandling som liknar svenska myndigheters behandling, trots att det inte rör själva hanteringen av eventuella skyddade personuppgifter. Offren har uppmärksammat myndigheterna och anmält förövaren och utifrån det fått erfa bland annat passivitet och slarv från myndigheter som fått allvarliga konsekvenser som följd.

5.2 Våld i nära relation

I *Eremia mot Moldavien* klagade modern och de två barnen i familjen till Europadomstolen. Modern blev utsatt för våld i nära relation av fadern och de tre klaganden ansåg att de moldaviska myndigheterna inte hade iakttagit de positiva förpliktelser som följer av bland annat artikel 3 i konventionen, i syfte att skydda dem mot våldet. Modern ansökte den 2 juli 2010 om äktenskapsskillnad eftersom våldet eskalerade. Senare samma år fick fadern en formell varning av den myndighet som ansvarar för polisen, Inrikesdepartementet, för att motverka hans våldsamma beteende.⁹⁰ Modern ansökte den 29 november 2010 om ett beslut om skyddsföreläggande. Beslutet fastställdes den 9 december av en domare som konstaterade att fadern betett sig kränkande mot modern genom att misshandla, hota och orsaka stress och psykiskt lidande. Av beslutet framgick att fadern skulle hålla sig 500 meter från deras bostad i 90 dagar, och inte kontakta eller begå våldsamma handlingar mot modern eller barnen.⁹¹

Under perioden december 2010 - mars 2011 bröt fadern mot föreläggandet ett flertal gånger, vilket rapporterades till myndigheterna. Fadern hade bland annat följt efter och hotat modern samt besökt det gemensamma hemmet.⁹² Den 15 mars 2011 fick modern information om att föreläggandet aldrig verkställts, efter ett misstag hos Socialtjänsten.⁹³ En brottsutredning inleddes den 17 januari 2011. Åklagaren ansåg att det fanns bevis för faderns skuld, men eftersom man ansåg att det rörde sig om mindre allvarliga brott och det fanns minderåriga att försörja, ansågs fadern inte utgöra någon fara och eftersom han hade minderåriga att försörja, lades utredningen ner.⁹⁴

⁹⁰ *Eremia mot Moldavien*, nr. 3564/11 dom meddelad den 28 maj 2013, punkt 7–10.

⁹¹ *Eremia mot Moldavien*, nr. 3564/11 dom meddelad den 28 maj 2013, punkt 11.

⁹² *Eremia mot Moldavien*, nr. 3564/11 dom meddelad den 28 maj 2013, punkt 13–17.

⁹³ *Eremia mot Moldavien*, nr. 3564/11 dom meddelad den 28 maj 2013, punkt 21–22.

⁹⁴ *Eremia mot Moldavien*, nr. 3564/11, dom meddelad den 28 maj 2013, punkt 24–27.

Modern ansåg att hennes rättigheter blivit kränkta genom staten inte iakttagit de positiva obligationerna som följer av artikel 3 i konventionen, eftersom staten misslyckats med att dels skydda modern och barnen från våld i nära relation, dels med att förhindra våldet från att återupprepas. Myndigheterna hade inte vidtagit tillräckliga åtgärder för att fadern inte skulle bryta mot skyddsordern under flera tillfällen och agerade inte tillräckligt skyndsamt med tanke på den brådskande situationen.⁹⁵

Europadomstolen ansåg att misshandeln av modern uppfyllde den lägsta svårighetsgrad som stadgas för att det skulle kunna omfattas av tillämpningsområdet för artikel 3. Bedömningen gjordes utifrån det faktum att den moldaviska domstolen tidigare fastställt att behandlingen varit allvarlig nog för att utföra ett skyddsbeslut och dessutom utifrån moderns rädsla för att utsättas för ytterligare övergrepp. Enligt Europadomstolen hade Moldavien inte lyckats uppfylla de positiva förpliktelser som följer av artikel tre eftersom myndigheterna inte agerat tillräckligt skyndsamt i förhållande till moderns fysiska och psykiska välbefinnande. Det faktum att fadern begick handlingar i strid med förelägandet medförde också en risk för modern och barnen, en risk myndigheterna var medvetna om. Vid en samlad bedömning av samtliga omständigheter fann domstolen att en kränkning av artikel 3 förelåg i förhållande till modern. Beträffande de gemensamma barnen fann domstolen att en överträdelse av artikel 8 förelåg.⁹⁶

I *Luca mot Moldavien* hade fadern i oktober år 2015 misshandlat modern både fysiskt och psykiskt, vilket modern uppmärksammat aktuella myndigheter om. Myndigheterna i Moldavien utredde anklagelserna i olika processer.⁹⁷ Modern sökte i augusti 2016 om ett föreläggande om skydd beträffande sig själv och de gemensamma barnen, på grund av fysiskt och psykiskt våld. Ett föreläggande utfärdades i 90 dagar, fadern skulle inte befinna sig närmare än 50 meter från det gemensamma hemmet och inte heller kontakta familjen.⁹⁸ Senare samma år kontaktade modern till polisen eftersom fadern inte följde förelägandet. Enligt moderns uppfattning hade varken polis, Socialtjänsten eller särskilda myndigheter som hanterade skyddet vidtagit åtgärder för att se till att det efterföljdes. Hon ansökte senare ett flertal gånger om att förelägandet skulle förlängas, vilket nekades av domstolen trots att hon blivit misshandlad av fadern flera gånger när skyddet inte längre gällde. Efter många år dömdes fadern för våld i nära relation och för att han inte följt förelägandet om skydd.⁹⁹

Europadomstolen poängterade att våld även inbegriper det psykiska våldet och ansåg mot bakgrund av att modern utsattes för våld i nära relation och de psykiska effekter som följde, att det var tillräckligt allvarligt för att rymmas inom artikel 3. Domstolen undersökte huruvida moldaviska myndigheter misslyckats med att uppfylla sina positiva skyldigheter i enlighet med artikel 3, genom att utreda om de gjort vad som ankom dem i förhållande till

⁹⁵ Eremia mot Moldavien, nr. 3564/11, dom meddelad den 28 maj 2013, punkt 40–44.;82.

⁹⁶ Eremia mot Moldavien, nr. 3564/11, dom meddelad den 28 maj 2013, punkt 85–90.

⁹⁷ Luca mot Moldavien, nr 55351/17, dom meddelad den 17 oktober 2023, punkt. 4–7.

⁹⁸ Luca mot Moldavien, nr 55351/17, dom meddelad den 17 oktober 2023, punkt. 8–9.

⁹⁹ Luca mot Moldavien, nr 55351/17, dom meddelad den 17 oktober 2023, punkt 27.

faktumet att det var känt att modern för illa samt kravet på att det ska göras en effektiv utredning vid en anmälan om brott.¹⁰⁰

Beträffande myndigheternas ansvar att vidta preventiva och beskyddande åtgärder i enlighet med de positiva förpliktelserna ska åtgärderna ske skyndsamt och myndigheterna ska samverka vid behov. Faktorer som ska beaktas i förhållande till en riskbedömning är bland annat gärningsmannens historik av våldsamt beteende, överträdelse av skyddsbeslut samt offrets vädjan om hjälp genom samtal och klagomål. Europadomstolen anser att myndigheterna underlåtit att genomföra en tillräckligt omfattande riskbedömning och att de i stor utsträckning ignorerat moderns vittnesmål om faderns historik. Myndigheterna var allt för passiva med i förhållande till risken att modern skulle behandlas illa, vilket medförde att modern kunde angripas av fadern utan hinder.¹⁰¹ Europadomstolen ansåg att det förelåg en brist från myndigheterna beträffande stödet till modern och betonade att statens skyldigheter omfattar mer än bara det slutgiltiga resultatet av rättsprocessen.¹⁰²

Sammanfattningsvis ansåg Europadomstolen att myndigheterna inte uppfyllt sina positiva förpliktelser enligt artikel 3, genom att inte erbjuda fullgott skydd och förhindra återkommande våld. Det hade således skett en kränkning av artikel 3 i konventionen, både under dess materiella men även processuella aspekter.¹⁰³

¹⁰⁰ Luca mot Moldavien, nr 55351/17, dom meddelad den 17 oktober 2023, punkt 74–82.

¹⁰¹ Luca mot Moldavien, nr 55351/17, dom meddelad den 17 oktober 2023, punkt 73–79.

¹⁰² Luca mot Moldavien, nr 55351/17, dom meddelad den 17 oktober 2023, punkt 90–94.

¹⁰³ Luca mot Moldavien, nr 55351/17, dom meddelad den 17 oktober 2023, punkt 60–71.

6 Svenska myndigheters hantering av skyddade personuppgifter

6.1 Hantering och rutiner hos myndigheterna

Vid hantering av skyddade personuppgifter ska myndigheter följa OSL och FOL, som innehåller bestämmelser om utlämnande av allmänna handlingar och övrig hantering av sekretessbelagda handlingar. Utöver OSL och FOL, har Skatteverket en särskild lag att följa vid behandling av personuppgifter inom Skatteverkets verksamhet, lag om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet (2001:182).

Som intervjustudien i avsnitt 3.3 belyser, har myndigheterna utformat rutiner utifrån lagstiftning och behov både beträffande kontakt och kommunikation med den som har skyddade uppgifter och rutiner som gäller själva arbetet och hanteringen inom myndigheten. Skatteverket, den myndighet som har allra mest kontakt med skyddade personer, har också särskilda skyddshandläggare som har hand om både ansökan och ärenden där skyddade personuppgifter behandlas.

Resultatet från intervjustudien visar att myndigheterna har tydliga riktlinjer att följa, utformade utifrån specifika behov och arbetsverksamhet, vid behandling av personer med skyddade uppgifter. Myndigheterna utbildar personal fortlöpande och utför säkerhetskontroller årligen eller mer frekvent vid behov, för att belysa eventuella brister samt för att kunna tillhandahålla åtgärdsplaner för vilka åtgärder som ska vidtas om skyddade uppgifter lämnas ut till någon som är obehörig eller om uppgifter röjs på annat sätt. Myndigheterna har nyligen uppdaterat sina handlingsplaner och ser över och uppdaterar rutinerna utifrån behov. För att återkomma till ett av Mathiesens perspektiv gällande normperspektivet och samhällets inverkan på rätten, kan myndigheternas löpande arbete och utveckling betraktas som en följd av att samhällets normer påverkar rättens utveckling. Dessa normer beaktas bland annat vid myndigheternas utformning och eventuella förändringar av sina rutiner, för att säkerställa att deras arbete inte bryter mot aktuell lagstiftning vid behandling av skyddade personuppgifter. Uppfattningen om materialitetsperspektivets påverkan på rättens utveckling är även aktuell här eftersom myndigheternas rutiner kan utformas och ändras utifrån att de materiella och teknologiska förutsättningarna i samhället ändras och utvecklas.¹⁰⁴

Sammanfattningsvis har myndigheterna handlingsplaner och rutiner beträffande kontakt, kommunikation, dokumentering och hantering av post. Vad som särskiljer myndigheterna åt vid hanteringen är främst att Skatteverket har

¹⁰⁴ Mathiesen (2005) s. 86 ff.

särskilda handläggare som arbetar med skyddet, så kallade skyddshandläggare.

6.2 Skyddade personuppgifter i praktiken

Trots omfattande reglering som uppdateras kontinuerligt och rutiner som utformas i enlighet med gällande lagstiftning och i takt med att samhället förändras, visar studier av personer som lever med skyddade uppgifter brister i hanteringen hos myndigheter. Att lämna ut skyddade personuppgifter till någon obehörig kan få allvarliga konsekvenser för den som lever med skyddade uppgifter eller anhöriga till den som lever skyddad.

I uppsatsens tredje kapitel uppmärksammas det skydd som för närvarande erbjuds enligt svensk reglering. De tre olika nivåerna av skydd är konstruerade för att säkerställa att den som är i behov av skydd erhåller ett skydd som är adekvat för att tillgodose den enskildes individuella behov. Trots reglering och skyddsåtgärder framkommer emellertid en annan verklighet av hur skyddet fungerar i praktiken, vid granskning av erfarenheter från individer som har eller har haft skyddade uppgifter.

Under våren 2021 fick Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att utforma en rapport med syfte att höja kunskapen om situationen för våldsutsatta personer som lever med skyddade uppgifter, med fokus på kvinnor och barn. Uppdraget innefattade bland annat en intervjuundersökning, med syfte att kvinnorna skulle få komma till tals och dela sina erfarenheter av hur det är att leva med skyddade personuppgifter. Kvinnorna fick svara på frågor om kontakter de haft med myndigheter, vilken problematik som uppstått till följd av deras situation och följderna av detta, både ekonomiskt och socialt. I intervjuerna togs inte hänsyn till vilken typ av skydd kvinnorna erhållit, eftersom deras livssituation inte skiljer sig nämnvärt åt. Rapporten visar att kvinnorna har liknande problem och svårigheter att hantera i vardagen oberoende av vilken grad av skydd de erhållit.¹⁰⁵

I undersökningen framkom att 63 av de 86 intervjuade kvinnorna hade blivit röjda, ofta av myndigheter. Socialtjänsten utmärkte sig som den myndighet som läckt uppgifter flest gånger, vid 27 separata tillfällen. Skatteverket, Polismyndigheten och domstolarna hade läckt uppgifter vid ungefär tio tillfällen vardera. Läckorna förekom hos ett flertal olika samhällsaktörer, såsom utbildningsinstitutioner, sjukvården, Åklagarmyndigheten och Försäkringskassan. För de kvinnor som medverkade i rapporten visade det sig att erfarenheten av att bli röjd inte var att betrakta som en isolerad olyckshändelse, då ungefär var tredje deltagande kvinna fått sina personuppgifter röjda vid fler än ett tillfälle. Av samtliga respondenter hade över hälften blivit hittade av den som de från början sökt skydd från.¹⁰⁶

6.3 Godtycklig handläggning

¹⁰⁵ Jämställdhetsmyndigheten, 86 gömda kvinnor och deras 128 barn s. 4.; 10.

¹⁰⁶ Jämställdhetsmyndigheten, 86 gömda kvinnor och deras 128 barn s. 39 f.

En gemensam uppfattning bland kvinnorna som fått skyddade uppgifter är osäkerheten kring beslutet. Frågor om hur länge deras uppgifter är skyddade, huruvida de kan lita på handläggningen och hanteringen av beslutet och om det finns etablerade rutiner beträffande regelverket är exempel på frågor som uppkom när de ansökte om, eller hade fått skyddade personuppgifter. Utöver ovissheten vittnar kvinnorna om att de fått flertalet problem som uppstått sedan de fått skyddade uppgifter, istället för att kunna påbörja ett liv i trygghet. Samhällets stöd avtog efterhand och kvinnorna upplevde stor problematik med att hitta en bostad och få hjälp och stöd med sin ekonomi, som ofta raserats till följd av att de behövt lämna sina arbeten eller byta yrke. Samtliga kvinnor som medverkat i rapporten har ekonomiska problem som hänger ihop med att de måste leva med skyddade personuppgifter.¹⁰⁷

6.4 Att inte bli betrodd

I början av ansökningsperioden upplevde de flesta att myndigheterna tagit deras vittnesmål på allvar. Vid fortsatt kontakt med myndigheterna upplevde dock nästan varannan kvinna att de vid något skede inte blev trodda, eller att de ansågs överdriva och hittade på uppgifter. Nästan alla kvinnor som deltog i rapporten (80 av 86) hade polisanmält våldsutövaren för de brott de utsatts för, men i mer än hälften lades förundersökningen helt eller delvis ned. Myndigheterna tenderade att i samband med beslut förminska betydelsen av det hot eller våld som kvinnan utsatts för.¹⁰⁸

6.5 Postförmedling som inte fungerar

Skatteverket är den tillsynsmyndighet som ansvarar för hanteringen av post till personer som lever med skyddade uppgifter. I takt med att personer som lever med skyddade personuppgifter ökar, ökar också belastningen av postförmedlingen hos Skatteverket. Flera av kvinnorna i Jämställdhetsmyndighetens rapport har upplevt att förmedlingen av post inte fungerar. De får andra skyddade personers post, får sin post skickad till förövaren eller så får de inte sin post alls. Ibland har deras post anlänt öppnad, utan att de fått veta varför. I rapporten framkommer att nästan tio procent av kvinnorna har blivit röjda, eftersom deras post av misstag har skickats till fel adress. Andra kvinnor som delat sina erfarenheter i rapporten vittnar om fördröjningar eller utebliven leverans av viktig post, vilket resulterat i försenade betalningar eller obetalda fakturor. Problematiken kring posthanteringen kan i sin tur leda till ytterligare ekonomisk utsatthet på grund av exempelvis betalningsanmärkningar och missade vårdbesök som debiterats. Nästan samtliga kvinnor som deltog i rapportstudien vittnade om systemfel inom posthanteringen.¹⁰⁹

6.6 Upplevda känslor av stress, ångest och rädsla

¹⁰⁷ Jämställdhetsmyndigheten, 86 gömda kvinnor och deras 128 barn s. 11 ff.

¹⁰⁸ Jämställdhetsmyndigheten, 86 gömda kvinnor och deras 128 barn s. 18 ff.

¹⁰⁹ Jämställdhetsmyndigheten, 86 gömda kvinnor och deras 128 barn s. 37.

Två tredjedelar av de kvinnor som deltog i Jämställdhetsmyndighetens rapport lider av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD). Personer med PTSD kan uppleva svårigheter med att hantera situationer som påminner om den traumatiska händelsen och kan uppleva en generell brist på glädje i livet.¹¹⁰ Många som lever med skyddade uppgifter upplever också en ständig känsla av rädsla, ångest eller oro för att bli hittade.¹¹¹

6.7 Fara för liv och hälsa

I flera fall har myndigheternas hantering av skyddade personuppgifter fått allvarliga konsekvenser, där den skyddade utsätts för fara för liv och hälsa. Det bekräftas också av Jämställdhetsmyndighetens rapport.¹¹²

6.7.1 Mord eller mordförsök

En kvinna erhöll skyddad folkbokföring vid sin tredje ansökan hos Skatteverket. Vid de två föregående ansökningarna gjordes bedömningen att hon inte var i behov av skydd. I ansökningarna fanns intyg från Polismyndigheten, sjukvården samt kvinnojour med uppgifter om att hon tidigare utsatts för mordförsök av sin våldsutövare. När kvinnan vid sin tredje ansökan istället tog kontakt med en chef på myndigheten fick kvinnan skydd beviljat. Myndigheten ansåg att den tidigare hade gjort fel och att det förekommit brister i handläggningen av de två föregående ansökningarna. Efter att kvinnan fått skyddad folkbokföring röjdes kvinnan ändå av Skatteverket, som också utfärdade skyddet. Efter mordförsöket läkte de skadorna på kroppen och kvinnan blev fysiskt återställd. Hon har dock inte kunnat återgå till arbetet eftersom hon lider av allvarlig PTSD, depression och social fobi.¹¹³

En annan kvinna som levde med skyddade personuppgifter till följd av hennes före detta makes våld, fruktade för sitt liv och levde i otrygghet trots att de skiljt sig ett antal år tidigare. Trots att kvinnan beviljats skyddade personuppgifter och fått skyddat boende ett flertal gånger, beslutade Socialtjänsten om överlappande umgängesbesök med barnen på samma plats, samma dag. Inför umgängesbesöket gjorde myndigheten ingen riskanalys trots att kännedom om den omfattande våldshistoriken i ärendet och kvinnans oro. Den före detta maken mördade kvinnan i anslutning till umgängesbesöket. Socialtjänsten kände också till att han kort före mordet hade hotat kvinnan.¹¹⁴

I ett annat fall blev en kvinna röjd av myndigheterna vid fem olika tillfällen, bland annat av domstolen. Innan hon fick sina personuppgifter skyddade, hade flera myndigheter, exempelvis Polismyndigheten och Socialtjänsten, kännedom om hennes situation om våld i nära relation. Under sex års tid var det ingen myndighet som agerade för att kvinnan skulle få adekvat hjälp och

¹¹⁰ Jämställdhetsmyndigheten, 86 gömda kvinnor och deras 128 barn s. 30.; Region Skåne, Posttraumatiskt stressyndrom (PTSD).

¹¹¹ Weinehall m.fl. (2007) s. 46 ff.

¹¹² Jämställdhetsmyndigheten, 86 gömda kvinnor och deras 128 barn s. 43.

¹¹³ Jämställdhetsmyndigheten, 86 gömda kvinnor och deras 128 barn s. 43.

¹¹⁴ Göta hovrätt dom den 22 december 2021, mål nr: B 3480-21 s. 8 ff.

stöd, först när kvinnan födde sitt barn för tidigt till följd av en misshandel av hennes dåvarande sambo agerade myndigheterna.¹¹⁵

I en av Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall i nära relationer konstateras att brottsoffer som utsatts för våld i hemmet, som sökt stöd hos Socialtjänsten beträffande våld, inte fått hjälp med att flytta till en annan stadigvarande bostad, trots att behov funnits. I några fall hade sökanden fått adresslistor, tips på bostadsbolag eller hjälp med att formulera en bostadsansökan, men ingen av brottsoffren hade fått tag i en bostad. Troligtvis på grund av svag ekonomi, arbetslöshet eller för kort tid i bostadskö. I de fall där brottsoffret senare dödats av gärningspersonen i det gemensamma hemmet efter att ha tackat nej till en tillfällig bostad, hade mordet skett inom ett år från det att Socialtjänsten fått frågan om hjälp och stöd från brottsoffret med att söka bostad.¹¹⁶

Den som lever under skydd får inte heller tillgång till jämlik vård. De förbises ofta när kallelser till mammografi, cellprovtagning eller vaccinering skickas, eftersom de inte finns med i något register. 70 procent av kvinnorna som lever skyddade har upplevt problem kopplat till sina skyddade personuppgifter när de sökt vård.¹¹⁷

6.8 Ofrivillig isolering

Utöver det fysiska våldet och brotten de som lever med skyddade uppgifter riskerar utsättas för om de blir röjda, upplever många stark oro och känner sig otrygga när de befinner sig på allmänna platser. De kan inte dela med sig om vanlig information såsom vad de heter, var de arbetar eller var de bor. Att leva skyddad innebär en ofrivillig isolering från samhället, vilket i sin tur leder till ensamhet och en känsla av att inte vara en del av samhället. Det är också vanligt att den som lever skyddad behöver bryta kontakten med kollegor, vänner och familj.¹¹⁸

Tidigare forskning har visat att det ständiga hot som personer med skyddade personuppgifter lever under har stor negativ påverkan på hälsan. Det är till exempel vanligt med sömnsvårigheter och depression, men även självmordstankar förekommer.¹¹⁹

6.9 En bristfällig hantering

Genom att ta del av erfarenheter och fall som uppmärksammats i media, domar, Jämställdhetsmyndighetens rapport och andra granskningar synliggörs

¹¹⁵ Jämställdhetsmyndigheten, 86 gömda kvinnor och deras 128 barn s. 40.

¹¹⁶ Socialstyrelsen Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021 s. 70 ff.

¹¹⁷ Jämställdhetsmyndigheten, 86 gömda kvinnor och deras 128 barn s. 27.

¹¹⁸ Weinehall m.fl. (2007) s. 70 ff.

¹¹⁹ Weinehall m.fl. (2007).; Jämställdhetsmyndigheten, Skyddade personuppgifter – oskyddade personer

en upplevelse av godtycklig handläggning och ovisshet, en känsla av att inte bli tagen på allvar, känslor av stress, ångest eller rädsla eller fara för liv och hälsa. Även möjligheten att ta emot post kan bli lidande. Skatteverket, Försäkringskassan, Kronofogdemyndigheten, Arbetsförmedlingen, Kriminalvården och Centrala studiestödsnämnden är några myndigheter kvinnorna har blivit röjda av och som påvisat brister i sin hantering.¹²⁰

¹²⁰ Jämställdhetsmyndigheten, 86 gömda kvinnor och deras 128 barn s. 34 ff.

7 Kan svenska myndigheters hantering innebära omänsklig behandling?

7.1 Inledning

Idag lever ungefär 28 000 personer med skyddade uppgifter i Sverige och antalet ökar för varje år. En stor del av dessa är kvinnor som gömmer sig för en våldsam man de haft en relation med. Situationen för de som lever med skyddade personuppgifter skiljer sig åt, men oavsett situation och typ av skydd upplevs liknande problematik kring hanteringen av personuppgifter, vilket medför att de inte känner sig trygga med det skydd och stöd samhället erbjuder. Det finns tre olika typer av skyddade personuppgifter: sekretessmarkering, skyddad folkbokföring och fingerade personuppgifter. Vad gäller personer som lever skyddade till följd av våld i nära relation, beviljas främst de två mindre ingripande formerna av skydd, sekretessmarkering eller skyddad folkbokföring, eftersom dessa former anses tillräckliga.

Respektive myndighet som hanterar ärenden som berör skyddade personuppgifter, ansvarar för att hantera ärendena på ett sätt så att uppgifterna inte riskerar att röjas genom att beakta lagstiftning och interna rutiner. Skatteverket har också särskilda handläggare som hanterar dessa ärenden. Trots att myndigheterna utvecklar sina rutiner och utbildar sin personal fortlöpande, möter den utsatta målgruppen fortfarande betydande svårigheter i vardagen och riskerar att också utsättas för fara.

7.2 Att leva med skyddade personuppgifter

Kvinnor som lever med skyddade personuppgifter på grund av att de varit utsatta för våld i nära relation har ofta en försämrad fysisk och psykisk hälsa till följd av en våldsam bakgrund. Trots att kvinnorna när de anmäler sin förövare eller ansöker om skyddade personuppgifter vidtagit åtgärder för att slippa utsättas för mer våld, finns det en risk att våldet trots det fortsätter om deras personuppgifter röjs till den person som skyddet syftar till att skydda dem från. Att personuppgifter röjs kan således leda till mycket allvarliga konsekvenser, i värsta fall kan det leda till en risk för den skyddades liv och hälsa. Till följd av myndigheternas hantering och rädslan för att deras uppgifter ska röjas, upplever många utsatta kvinnor känslor av oro, stress och ångest och en del utvecklar långvarig PTSD. Myndigheternas stöd upplevs bristfälligt och som att handläggningen av ärenden sker godtyckligt.

De som lever med skyddade personuppgifter upplever inte sällan att innebörden av att leva med skydd ställer orimliga krav på dem, krav som kan vara svåra att upprätthålla utan samhällets stöd. Krav och hinder som att på egen hand behöva flytta, byta arbete och vardagsrutiner samt kontakta myndigheter är exempel på sådana åtgärder som skyddade kan behöva hantera på egen hand för att kunna upprätthålla skyddet så gott det går. Om myndigheterna

brister i att stödja och erbjuda den hjälp som skyddade har rätt till, riskerar hanteringen att leda till social utsatthet och ekonomiska svårigheter.

7.3 Skyldigheter enligt Europakonventionen

Artikel 3 är en fundamental rättighet i Europakonventionen och i ett demokratiskt samhälle. Av artikeln följer en negativ skyldighet för medlemsstaterna, som varken direkt eller indirekt ska utsätta någon för omänsklig behandling. Men av artikeln följer också positiva förpliktelser, eftersom staterna aktivt ska vidta åtgärder för att tillgodose enskilda individers åtnjutande av de rättigheter som följer av konventionen. De utvidgade positiva förpliktelserna har till syfte att uppmana myndigheter att handla aktivt för att undvika att någon blir utsatt för omänsklig behandling. Trots Europakonventionens vertikala effekt, gäller skyldigheterna och förpliktelserna som följer av konventionen även i de fall en enskild utsätter en annan enskild för omänsklig behandling, eftersom staten har ett indirekt ansvar för skador som orsakas av en tredje part.

I *Irland mot Storbritannien* har Europadomstolen fastställt en miniminivå för att ett förfarande ska kunna inbegripas i definitionen omänsklig behandling. Nivån är relativ utifrån samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Sådant som typiskt sett beaktas är: behandlingens varaktighet, fysisk och psykisk påverkan och omständigheter som är kopplade till den som utsätts. Exempel på psykiskt lidande kan vara känslor av rädsla, ängslighet eller underlägsenhet. Om Europadomstolen konstaterar att det föreligger behandling som kan vara omänsklig enligt artikel 3 ska domstolen pröva huruvida staten uppfyllt sina positiva förpliktelser utifrån tre skyldigheter man fastställt bland annat i *Volodina mot Ryssland*. Domstolen undersöker om staten har en tillräckligt adekvat rättslig ram att tillämpa, om staten vidtar förväntade åtgärder för att avvärja en risk som myndigheterna kände till eller borde ha känt till och om staten genomfört en effektiv utredning vid anmälan om brott. Att våldet kan fortgå trots att myndigheterna har kännedom om det, kan innebära en kränkning av artikel 3 eftersom myndigheterna fallerar med att förhindra omänsklig behandling. Av särskild betydelse vid bedömningen om myndigheterna vidtagit tillräckliga åtgärder i enlighet med de positiva förpliktelser som följer av artikel 3 är tidsaspekten, det vill säga hur länge behandlingen fortgått.

7.4 Svenska erfarenheter i jämförelse med Europadomstolens praxis

I de rapporter, studier och reportage som belyser svenska myndigheters hantering av personer som sökt skydd och stöd till följd av en våldsam relation uppmärksammas många liknande erfarenheter. De mest allvarliga fallen där någon har blivit röjd eller vars ärende hanterats felaktigt, har lett till psykiska och fysiska skador. För de fall hanteringen inte leder till någon konkret fara eller skada, kan vardagen och vardagslivet ändå påverkas i en negativ riktning som leder till ekonomisk och social utsatthet.

I *Eremia mot Moldavien* ansåg Europadomstolen att staten inte uppfyllt de positiva förpliktelser som följer av artikel 3, i förhållande till det faktum att myndigheterna hade väldokumenterad och långvarig kännedom om sökandens fysiska och psykiska status till följd av våld i nära relation. Myndigheterna visste också att det förelåg en risk för att sökanden skulle utsättas för skada. Vid en samlad bedömning fann domstolen att myndigheternas agerande innebar en kränkning av artikel 3 i Europakonventionen.

I *Luca mot Moldavien* hade sökanden kontakt med myndigheter vid flera tillfällen beträffande anmälan om brott, ansökan om skydd och sedermera om överträdelse av skyddsföreläggandet. Europadomstolen undersökte huruvida staten iakttagit sitt ansvar enligt de positiva förpliktelserna som följer av artikel 3, genom att utreda vilka åtgärder staten vidtagit för att genomföra effektiva utredningar och motverka brottslighet när myndigheterna fick kännedom om att sökanden för illa. Domstolen ansåg att den riskbedömning som gjorts var otillräcklig och att myndigheterna till stor del ignorerat sökandens vittnesmål om faderns historik. Myndigheternas passivitet möjliggjorde att våldet kunde fortsätta trots deras kännedom om omständigheterna. I detta fall betonade domstolen även vikten av att statens förpliktelser sträcker sig under hela processen och inte bara när det gäller det slutgiltiga resultatet, exempelvis ett straff.

Svenska myndigheters hantering av personer som lever med skyddade personuppgifter brister i många avseenden. Dessa brister kan leda till betydande konsekvenser och risker för de som drabbas (se avsnitt 6.2–6.8). När de väl fått sina personuppgifter skyddade, avtar i många fall myndigheternas stöd och våldet kvinnorna blivit utsatta för, förminskas när myndigheterna bedömer om skydd och beslutar om åtgärder. I de studier som analyserats i uppsatsen vittnar deltagare om godtycklig handläggning, slarv, motstånd och långa handläggningstider hos myndigheterna, som också ofta var de aktörer som röjde deras uppgifter. Eftersom det kan vara flera myndigheter involverade i ett fall och eftersom myndigheterna inte samverkar i tillräcklig utsträckning, kan det ta lång tid från beslut till dess att skyddet får genomslagskraft.

Domarna från Europadomstolens rättspraxis är inte snarlika i jämförelse med den svenska hanteringen som tas upp i det sjätte kapitlet, men bristerna i hanteringen är lika och leder till likartade konsekvenser för den som är utsatt. Vid en jämförelse utifrån aktuell rättspraxis från Europadomstolen går det att ifrågasätta huruvida svenska myndigheters hantering av skyddade personuppgifter i nuläget skulle kunna leda till en kränkning av artikel 3 i konventionen. Erfarenheterna som tagits upp från svenska myndigheter visar att det föreligger stora brister i hanteringen som förvisso kan leda till allvarliga konsekvenser, exempelvis fara för hälsa och liv för den som lever skyddad. Trots detta tar svenska myndigheterna i större utsträckning offren på allvar och vidtar åtgärder vilket är stora skillnader med tanke på den passivitet som stundtals förelagat i redovisade fall från Europadomstolen.

Den bristande hanteringen hos svenska myndigheter sker ofta på grund av enskilda misstag när någon anställd vid en myndighet röjer en skyddad persons identitet exempelvis, i jämförelse med både *Eremia mot Moldavien* och *Luca mot Moldavien* där misstagen varit av mer systematisk och upprepande karaktär från flera involverade myndigheter samt pågått under en längre period. Myndigheterna har i större utsträckning agerat passivt trots vetskapen om att det förelegat en fara för liv och hälsa. Myndigheterna har misslyckats med att skydda offret genom att inte ta offret på allvar och agerat passivt beträffande att vidta åtgärder, vilket medfört att gärningspersonen kunnat angripa offret flera gånger. Myndigheterna i de aktuella rättsfallen från Europadomstolen rättsfall har dessutom i stor utsträckning ignorerat offrens vittnesmål.

7.5 Myndigheternas handlingsplaner

Utifrån de handlingsplaner och rutiner som finns hos Skatteverket respektive AFS som presenterats i avsnitt 3.3, har myndigheterna interna rutiner och handlingsplaner som utvecklas och uppdateras löpande efter behov och aktuell lagstiftning. Handlingsplanerna innehåller också rutiner för hur personal ska utbildas och hur ofta rutinerna ska uppdateras för att säkerställa ett fullgott skydd. Enligt Mathiesens normperspektiv ändras rättsnormerna i enlighet med att samhällets normer förändras, vilket speglas i att rutiner och handlingsplaner förändras. En förändring av opinionsklimatet kan också påverka myndigheternas benägenhet att uppdatera sina rutiner, eftersom opinionsklimatet utgår från samhällsmedborgarnas subjektiva upplevelse och medvetenhet om hur samhället förändrar rätten. När media lyfter situationen beträffande personer med skyddade uppgifter kan det medföra en påverkan på samhället som kan ändra samhällsklimatet. Myndigheterna ändrar också sina system och rutiner till följd av att samhället och skyddsbehovet förändras och ökar. Enligt materialitetsperspektivet förändrar samhällets materiella förhållanden rättens utveckling. Om teknologin i samhället ändrar sig följer rätten efter och rättens innehåll förändras.

I Jämställdhetsmyndighetens intervjustudie uppmärksammas brister vid hanteringen av personer med skyddade uppgifter gällande skydd mot fortsatt utsatthet, administrationen av själva skyddet, verksamhetsanpassningar utifrån skyddade personers behov, posthantering och upprätthållande av ett långsiktigt och säkert skydd.

7.6 Positiva förpliktelser i förhållande till svenska myndigheters hantering

Utifrån de positiva förpliktelser som också följer av artikel 3 i konventionen kan det finnas tvivelaktigheter huruvida svenska myndigheter uppfyller de krav som följer av artikeln. Utifrån de rapporter, studier och övriga fall som uppmärksammas, brister svenska myndigheter i samtliga steg utifrån den prövning som görs enligt Europadomstolens fastställda praxis (se avsnitt 4.5).

Många av de som vänt sig till Polismyndigheten, Socialtjänsten eller någon annan myndighet som är en del av hanteringen av skyddade personuppgifter, upplever att deras upplevelser försummas eller att myndigheterna inte vidtar tillräckliga åtgärder för att de ska känna sig säkra. Även i fall myndigheter känt till att hot förelegat mot den som vänt sig till dem har de förblivit passiva i för stor utsträckning, vilket kommit att innebära risk för den sökandes liv eller hälsa.

Trots att svenska myndigheter vid en jämförelse med praxis från Europadomstolen inte tycks ha lika svåra brister eller förhålla sig lika passiva som myndigheter i dessa rättsfall, är det utifrån de positiva förpliktelseerna inte säkert att svenska myndigheters behandling inte skulle kunna utgöra omänsklig behandling i enlighet med artikel 3 i Europakonventionen.

7.7 Sammanfattande slutsatser och diskussion

Enligt Europadomstolens praxis har myndigheter positiva skyldigheter enligt artikel 3, vilka innefattar att etablera lagstiftning, vidta operativa åtgärder samt genomföra effektiva utredningar av påstådda fall av misshandel. Beträffande myndigheternas ansvar att vidta preventiva och beskyddande åtgärder ska det ske skyndsamt och vid behov ska samordning mellan myndigheterna ske. Faktorer som ska beaktas i förhållande till en riskbedömning är bland annat gärningsmannens historik av våldsamt beteende, överträdelse av skyddsföreskrifter samt offrets värdjan om hjälp genom samtal och klagomål.

Trots att det i nuläget inte är säkert att Sveriges behandling av personer med skyddade personuppgifter skulle kunna utgöra omänsklig behandling, är hanteringen till stor del bristfällig. Att myndigheterna fallerar med att hantera skyddade personuppgifter på ett säkert sätt har varit ett problem under lång tid. Vid en första anblick kan hanteringen tyckas utgöra en enkel administrativ åtgärd, men att misslyckas med att upprätthålla skyddet kan vara en risk för liv och hälsa. Om hotet och våldet kan fortsätta trots att personuppgifterna ska vara skyddade kan det också leda till ökade kostnader för samhället i form av belastning på det sociala välfärdssystemet. Det kan också finnas risker för att rättsprocessen inte fungerar om skyddet inte fyller sitt syfte och hotade personer inte vågar anmäla ett brott. Det kan i sin tur också leda till att förtroendet för det svenska rättsväsendet och staten minskar.

Utifrån Europadomstolens praxis finns det trots allt mycket likheter med svenska erfarenheter. Utöver de positiva förpliktelseerna staten ska iaktta finns även andra omständigheter Europadomstolen beaktar för att utröna om omänsklig behandling föreligger, som i många fall också föreligger vid den svenska hanteringen. I en del fall upplevs handläggningen godtycklig och orimligt utdragen. Om personuppgifterna röjs behöver processen startas om från början, handläggningen pågår under en längre tidsperiod vilket betyder att behandlingen kan pågå under en längre period och att den skyddade kan utsättas för fara igen. Att inte röja skyddade personuppgifter ingår i

myndigheternas arbete, vilket borde medföra kraftfulla åtgärder och stödinsatser för att minimera att skyddade uppgifter röjs.

7.8 Förslag på förbättring utifrån skyddets utformning och myndigheters hantering

Sammantaget är de åtgärder som myndigheterna vidtagit inte tillräckliga, eftersom personer som lever skyddade fortsätter få sina personuppgifter röjda och inte erhåller den hjälp och det stöd de har rätt till. Nedan följer förslag på förbättringar och förändringar som skulle kunna medföra ett mer säkert och effektivt skydd och en hanterbar vardag för de som lever med skyddade personuppgifter. Skulle myndigheternas hantering fortgå som i nuläget, kan det innebära att Sverige kan komma att fällas för omänsklig behandling enligt artikel 3. Det kan dessutom leda till att fler riskerar att utsättas för fara. Staten behöver utforma insatser för att upprätthålla och förenkla skyddet samt stötta den som lever skyddad.

7.8.1 Tillämpa fingerade personuppgifter i större utsträckning

Enligt nuvarande reglering ska fingerade personuppgifter inte användas som skyddsåtgärd om den som ansöker om skydd kan beredas ett fullgott skydd genom sekretessmarkering eller skyddad folkbokföring, som är de två lägre typerna av skydd. Fingerade personuppgifter är en mycket ingripande åtgärd som kan medföra stora praktiska svårigheter.

Att skyddet kan medföra praktiska svårigheter ska inte utgöra ett hinder för sökanden att få fingerade personuppgifter om personen vet vad skyddet innebär och är redo att erhålla den typen av skydd, om det samtidigt föreligger ett behov. Att fingerade uppgifter i större utsträckning medges till den som vill lämna en kriminell verksamhet eller miljö kan tyckas orimligt när våld i nära relation också kan leda till lika allvarliga fysiska eller psykiska skador som kan förekomma inom kriminella verksamheter eller miljöer. Det kan också ha att göra med det faktum att de som ansöker om skydd till följd av en våldsam relation inte upplever att de blir tagna på allvar och att våldet inte är lika påtagligt eftersom det inte alltid syns utifrån.

7.8.2 Kunskapshöjande insatser

Trots att myndigheterna utbildar sin personal, dels vid anställning, dels fortlöpande inom verksamheten, finns stora kunskapsbrister att täcka för att öka skyddets genomslagskraft. Av Jämställdhetsmyndighetens rapport framgår att många har blivit röjda, ofta på grund av okunskap eller slarv hos exempelvis Polismyndigheten, Socialtjänsten, Skatteverket, Försäkringskassan eller inom domstolarna. För att kunna känna trygghet och möjliggöra återhämtning och på lång sikt en återgång till ett vanligt liv, är det av stor vikt att myndigheterna hanterar skyddade personuppgifter korrekt och tillhandahåller adekvat information till den som lever med skydd. Kunskap om vad som sker vid

en röjning av uppgifter behöver också höjas för att myndigheterna ska kunna vidta preventiva åtgärder och för att minimera risken för den skyddade, så att rätt åtgärder kan sättas in så snart dessa behövs.

7.8.3 Inför grundläggande riktlinjer och rutiner

Inför nationella riktlinjer och rutiner för myndigheter som i sin verksamhet behandlar personer med skyddade uppgifter. Dessa rutiner kan fungera som grundläggande vägledning vilka myndigheten kan anpassa och utveckla utifrån verksamhetens interna behov. Materialet bör utvecklas och revideras internt, men även nationellt vid behov, i enlighet med reviderad lagstiftning.

7.8.4 Inrätta en nationell plattform

Utifrån Jämställdhetsmyndighetens rapport finns ett behov av vägledning och stöd under tiden den enskilde lever skyddad, beträffande praktiska problem gällande exempelvis förvärvsarbete, stadigvarande boende, posthantering och utbildning. Att den som lever skyddad på egen hand ska förstå hur skyddet fungerar och ta reda på vilken myndighet som kan bidra med vad, är att ställa för stora krav på den skyddade. Genom att inrätta en nationell plattform kan skyddade ha tillgång till generell information både innan och under skyddsperioden. Plattformen skulle kunna tillhandahålla utbildning och svar på de mest förekommande frågorna om skyddet. Den typen av information kan också skickas till den skyddades adress vid en beviljad ansökan om skyddade personuppgifter.

7.8.5 Tillsätt särskilda kontaktpersoner

För att säkerställa att den skyddade förstår innebörden av skyddet och hur personen bör agera framöver, kan särskilda kontaktpersoner fungera som ett stöd främst i början av skyddet men även fortlöpande för att vägleda de skyddade utifrån individuella behov. Kontaktpersonen skulle också kunna fungera som en slags samordnare mellan olika myndigheter för att säkerställa att den skyddade vänder sig till rätt myndighet vid frågor och så att myndigheterna vet hur de ska agera i förhållande till den skyddade.

7.8.6 Inför skyddshandläggare hos myndigheter som hanterar skyddade personuppgifter

Av de myndigheter som hanterar skyddade personuppgifter är det idag enbart Skatteverket som har särskilda skyddshandläggare, med särskilt kompetens. Den som lever skyddad kan komma i kontakt med många andra myndigheter som alla bör ha yrkesverksamma med särskild kompetens för att minska riskerna för att personuppgifter röjs och för att den som vänder sig till myndigheterna för stöd angående skyddet ska få adekvat och korrekt information.

7.8.7 Erbjud långsiktigt stöd

Av de som erhållit skydd vittnar många om att samhällets stöd avtog efterhand, trots att deras problem kvarstod. Det långsiktiga stödet bör innefatta

olika former av stödinsatser för att så långt som möjligt säkerställa att skyddet upprätthålls och att den som lever skyddad får hjälp med praktiska frågor som uppkommer. Innebörden av ett långsiktigt stöd skulle också kunna innefatta uppföljning av myndigheterna, i syfte att förebygga att den skyddade inte på egen hand råkar röja sina uppgifter samt också upptäcka om det föreligger några brister i skyddet. Det långsiktiga stödet skulle kunna liknas vid det stöd som erbjuds den som deltar i en avhopparverksamhet.

7.9 Framtida forskning

De erfarenheter som tagits upp i denna uppsats är främst utifrån kvinnors perspektiv. Forskningen som finns fokuserar på kvinnornas upplevelser och situation, utifrån deras perspektiv och upplevelser. Ingen forskning jag tagit del av har varit fokuserad på män, vilket jag anser vara en brist eftersom det skulle kunna bidra med andra perspektiv och belysa eventuell problematik som män upplever av att få sina personuppgifter skyddade.

För att få ett helhetsperspektiv på långsiktiga konsekvenser av att leva med skyddade personuppgifter är forskning på långvariga effekter av stort intresse. Det skulle kunna öka motivationen hos myndigheter som handhar skyddet att öka sina kunskaper och vara mer effektiva samt bidra till en bredare förståelse för alla olika aspekter av livet som påverkas av skyddet.

Sambandet mellan att leva med skyddade personuppgifter och svårigheter med att skaffa bostad eller förvärvsarbete på en ny ort är också relevant att undersöka eftersom många som lever skyddade vittnar om problem med att söka bostad eller arbete, vilka båda är betydelsefulla faktorer i vardagslivet. Genom att lyfta eventuella konsekvenser när den som lever skyddad inte hittar ett långsiktigt boende eller arbete, skulle kunna bidra till att både myndigheter, organisationer och företag blir mer behjälpliga när det gäller att hantera personer med skyddade uppgifter eftersom det motsatta kan leda till ekonomiska konsekvenser för både den enskilde och samhället.

Källförteckning

Offentligt tryck

Prop. 1990/91:153 Om ny folkbokföringslag m.m..

Prop. 1993/94:117 Inkorporering av Europakonventionen och andra fri- och rättighetsfrågor.

Prop. 1997/98:9 Skydd för förföljda personer, samordningsnummer, m.m..

Prop. 2017/18:145 Ökat skydd för hotade och förföljda personer samt några åtgärder för att öka kvaliteten i folkbokföringen.

SOU 2008:81 Stalking – ett allvarligt brott.

Elektroniska källor

Fryshuset, Passus <<https://www.fryshuset.se/verksamhet/passus>> (senast besökt: 2023-12-28).

Jämställdhetsmyndigheten, Att leva med skyddade personuppgifter – behovet av samhällets långsiktiga stöd <<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/media/mm0mhtqs/att-leva-med-skyddade-personuppgifter-2023-04.pdf>> (senast besökt: 2023-11-26).

Jämställdhetsmyndigheten, Skyddade personuppgifter – oskyddade personer <<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/aktuellt/publikationer/skyddade-personuppgifter-oskyddade-personer-2022-10/>> (senast besökt: 2024-02-07).

Polismyndigheten, Skyddade personuppgifter <<https://polisen.se/utsatt-for-brott/hjalp-och-stod-fran-samhallet/skyddade-personuppgifter/>> (senast besökt: 2023-10-19).

Region Skåne, Posttraumatiskt stressyndrom, PTSD <<https://www.1177.se/Skane/sjukdomar--besvar/psykiska-sjukdomar-och-besvar/angest/posttraumatiskt-stressyndrom-ptsd/>> (senast besökt: 2023-12-04).

Skatteverket, Att leva med skyddade personuppgifter – Resultat från Skatteverkets enkätstudie <<https://skatteverket.se/download/18.7da1d2e118be03f8e4f3099/1702389210497/att-leva-med-skyddade-personuppgifter.pdf>> (senast besökt: 2024-02-02).

Skatteverket, Sekretessmarkering <<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2024.1/330544.html>> (senast besökt: 2023-11-29).

Skatteverket, Skyddade personuppgifter <<https://www.skatteverket.se/privat/folkbokforing/skyddadepersonuppgifter.4.18e1b10334ebe8bc80001711.html?q=skyddade+personuppgifter>> (senast besökt: 2024-02-13).

Socialstyrelsen, Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021 <<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-1-7738.pdf>> (senast besökt: 2024-01-22).

Litteratur

Böcker och artiklar

Amos, Merris (2021), Human rights law, 3 uppl., Hart publishing.

Axberger, Hans-Gunnar (2023) Yttrandefrihetsgrundlagarna, 5 uppl., Stockholm, Norstedts juridik AB.

Bull, Thomas & Sterzel, Fredrik (2023), Regeringsformen – en kommentar. 5 uppl., Stockholm, SNS Förlag.

Bohlin, Alf (2019) Offentlighetsprincipen. 9 uppl., Stockholm, Norstedts Juridik AB.

Cameron, Ian (2018) An introduction to the European convention on human rights. 8 uppl., Uppsala, Iustus Förlag AB.

Danelius, Hans & Danelius, Johan & Bull, Thomas & Cameron, Iain (2023) Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, en kommentar till europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. 6 uppl., Stockholm, Norstedts juridik AB.

Jareborg, Nils (2004), 'Rättsdogmatik som vetenskap'. SvJT 2004.

Kleineman, Jan (2018), 'Rättsdogmatisk metod' i: Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), Juridisk metodlära. 2 uppl., Lund, Studentlitteratur AB.

Mathiesen, Thomas (2005), Rätten i samhället. 1 uppl., Lund, Studentlitteratur AB.

Trost, Jan (2011), Kvalitativa intervjuer. 4 uppl., Lund, Studentlitteratur AB.

Trolle Önnerfors, Elsa & Wenander, Henrik, (2022) Att skriva rätt: goda råd för att skriva uppsats i juridik. 3 uppl., Stockholm, Norstedts Juridik AB.

Eliasson, Mona & Jonsson, Marie-Louise & Olausson, Mona & Weinehall, Katarina (2007) G(l)ömda – en studie om kvinnor och barn med skyddade personuppgifter, Umeå, Juridiska institutionen vid Umeå universitet.

Lagkommentarer

Alvén Nickson, offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) 5. Kap 5 §, Karnov, (JUNO) senast besökt: 2023-11-05.

Ehrenkrona, lag (1994:1219) om den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Karnov, (JUNO) senast besökt: 2024-01-22.

Heuman, tryckfrihetsförordningen (1949:105), Karnov, (JUNO) senast besökt: 2023-10-22.

Övrigt

Jämställdhetsmyndigheten, (2022) '86 gömda kvinnor och deras 128 barn'.

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA 1992 s. 363 I

NJA 1994 s. 497 I och II

Hovrätterna

Göta hovrätt, dom meddelad 22 december 2021, mål nr. B 3480-21.

Regeringsrätten

RÅ 2005 ref. 12.

Europadomstolen

Anayo mot Tyskland, nr. 20578/07, dom meddelad 21 december 2010.

Beganovic mot Kroatien, nr. 46423/06, dom meddelad 25 juni 2009.

Derman mot Turkiet, nr. 21789/02 dom meddelad 31 maj 2011.

Eremia mot Moldavien, nr. 3564/11, dom meddelad 28 maj 2013.

Garabayev mot Ryssland nr. 38411/02, dom meddelad 7 juni 2007.

Irland mot Storbritannien, nr. 5310/71, dom meddelad 18 januari 1978.

Irland mot Storbritannien, nr. 5310/71, dom meddelad 20 mars 2018.

Khlaifia och andra mot Italien, nr. 16483/12, dom meddelad 15 december 2016.

Luca mot Moldavien, nr. 55351/17, dom meddelad 17 oktober 2023.

Nicolae Virgiliu Tanase mot Rumänien, nr. 41720/13, dom meddelad 25 juni 2019.

Opuz mot Turkiet, nr. 33401/02, dom meddelad 9 juni 2009.

Pretty mot Storbritannien, nr. 2346/02, dom meddelad 29 april 2002.

Tomasi mot Frankrike, nr. 12850/87, dom meddelad 27 augusti 1992.

Volodina mot Ryssland, nr. 41261/17, dom meddelad 19 juli 2019.

Z och andra mot Storbritannien, nr. 29392/95, dom meddelad 10 maj 2001.